

ЗАТВЕРДЖЕНО

Директором

Комунального закладу «Харківська санаторна школа №11»

Харківської обласної ради

_____ **В.П. Чубинська**

СХВАЛЕНО

на засіданні педагогічної ради

протокол від 29.08.2019 № 11

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
І СТУПЕНЯ (ПОЧАТКОВА ОСВІТА)
КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
«ХАРКІВСЬКА САНАТОРНА ШКОЛА №11»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
у 2019/2020 навчальному році**

І ступінь ПОЧАТКОВА ОСВІТА Вступ

Початкова освіта – це перший рівень повної загальної середньої освіти, який відповідає першому рівню Національної рамки кваліфікацій.

Метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей та розвиток самостійності, творчості, допитливості, що забезпечують її готовність до життя в демократичному й інформаційному суспільстві, продовження навчання в основній школі.

Початкова освіта передбачає поділ на два цикли – 1–2 класи і 3–4 класи, що враховують вікові особливості розвитку та потреб дітей і дають можливість забезпечити подолання розбіжностей у їхніх досягненнях, зумовлених готовністю до здобуття освіти.

Програму побудовано із врахуванням таких принципів:

- дитиноцентрованості і природовідповідності;
- узгодження цілей, змісту і очікуваних результатів навчання;
- науковості, доступності і практичної спрямованості змісту;
- наступності і перспективності навчання;
- взаємозв'язаного формування ключових і предметних компетентностей;
- логічної послідовності і достатності засвоєння учнями предметних компетентностей;
- можливостей реалізації змісту освіти через предмети або інтегровані курси;
- творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання;
- адаптації до індивідуальних особливостей, інтелектуальних і фізичних можливостей, потреб та інтересів дітей.

Освітня програма *початкової освіти* (далі освітня програма) окреслює рекомендовані підходи до планування й організації Комунального закладу «Харківська санаторна школа №11» Харківської обласної ради початкової освіти єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення учнями *обов'язкових результатів навчання*, визначених Державним стандартом початкової освіти.

Освітня програма І ступеня (початкова освіта) розроблена на виконання:

- Закону України «Про освіту» (Прийняття від 05.09.2017. Набрання чинності 28.09.2017);
- Закону України «Про загальну середню освіту»;
- постанов Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти», від 20.04.2011 № 462 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти»;
- постанови Кабінету Міністрів України від 21.11.2018 № 1026 «Про затвердження Положення про санаторну школу»;

- Державних санітарних правил і норм улаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів та організації навчально-виховного процесу (ДСанПіН 5.2.008-01);
- Статуту санаторної школи № 11.

Загальні положення освітньої програми

Санаторна школа № 11 є закладом загальної середньої освіти для дітей з психоневрологічними захворюваннями, що потребують тривалого лікування, який забезпечує здобуття початкової, базової середньої освіти та відновлення і зміцнення здоров'я учнів (вихованців), а також надання їм медичної допомоги. Організація освітнього процесу в санаторній школі для дітей з психоневрологічними захворюваннями здійснюється з урахуванням принципів диференційованого та індивідуального підходу на основі педагогічного, психологічного та клінічного вивчення поведінки і стану здоров'я учня (вихованця). Форми здобуття освіти в санаторній школі спрямовані на психологічну корекцію особистості.

Санаторна школа № 11 здійснює освітній процес за п'ятиденним навчальним тижнем з цілодобовим перебуванням учнів.

Структура санаторної школи:

I ступень – початкова школа (1-4 класи); II ступень – основна школа (5-9 класи).

Мова навчання у 1-А, 1-Б, 2-А, 2-Б, 3, 4-А, 4-Б класах 2019/2020 навчального року – українська.

Освітня програма передбачає:

- формування основ соціальної адаптації та життєвої компетентності дитини;
- виховання елементів природодоцільного світогляду, розвиток позитивного емоційно-ціннісного ставлення до довкілля;
- утвердження емоційно-ціннісного ставлення до практичної та духовної діяльності людини, розвиток потреби в реалізації власних творчих здібностей.

Для 1-2 класів освітня програма складена за Типовими освітніми програмами для закладів загальної середньої освіти (1-4 класи), розробленими під керівництвом О. Я. Савченко; Нова українська школа, затверджена Наказом МОН України від 21.03.2018 № 268, (Додаток 1, 2).

3-4 класи займаються за Типовими освітніми програмами закладів загальної середньої освіти I ступеня, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 № 407, (Додаток 3).

Фізична культура в санаторній школі № 11 проводиться за програмами для спеціальної медичної групи.

Зміст програми має потенціал для формування у здобувачів таких ключових компетентностей:

1. Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами. Це вміння усно і письмово висловлювати й тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди (через слухання, говоріння, читання, письмо, застосування мультимедійних засобів). Здатність реагувати мовними засобами на повний

спектр соціальних і культурних явищ – у навчанні, на роботі, вдома, у вільний час. Усвідомлення ролі ефективного спілкування.

2. Спілкування іноземними мовами. Уміння належно розуміти висловлене іноземною мовою, усно і письмово висловлювати і тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди (через слухання, говоріння, читання і письмо) у широкому діапазоні соціальних і культурних контекстів. Уміння посередницької діяльності та міжкультурного спілкування.

3. Математична грамотність. Уміння застосовувати математичні (числові та геометричні) методи для вирішення прикладних завдань у різних сферах діяльності. Здатність до розуміння і використання простих математичних моделей. Уміння будувати такі моделі для вирішення проблем.

4. Компетентності в природничих науках і технологіях. Наукове розуміння природи і сучасних технологій, а також здатність застосовувати його в практичній діяльності. Уміння застосовувати науковий метод, спостерігати, аналізувати, формулювати гіпотези, збирати дані, проводити експерименти, аналізувати результати.

5. Інформаційно-цифрова компетентність передбачає впевнене, а водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні. Інформаційна й медіа-грамотність, основи програмування, алгоритмічне мислення, роботи з базами даних, навички безпеки в Інтернеті та кібербезпеці. Розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо).

6. Уміння навчатися впродовж життя. Здатність до пошуку та засвоєння нових знань, набуття нових вмінь і навичок, організації навчального процесу (власного і колективного), зокрема через ефективне керування ресурсами та інформаційними потоками, вміння визначати навчальні цілі та способи їх досягнення, вибудовувати свою навчальну траєкторію, оцінювати власні результати навчання, навчатися впродовж життя.

7. Соціальні і громадянські компетентності. Усі форми поведінки, які потрібні для ефективної та конструктивної участі у громадському житті, на роботі. Уміння працювати з іншими на результат, попереджати і розв'язувати конфлікти, досягати компромісів.

8. Підприємливість. Уміння генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя з метою підвищення як власного соціального статусу та добробуту, так і розвитку суспільства і держави. Здатність до підприємницького ризику.

9. Загальнокультурна грамотність. Здатність розуміти твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття за допомогою мистецтва. Ця компетентність передбачає глибоке розуміння власної національної ідентичності як підґрунтя відкритого ставлення та поваги до розмаїття культурного вираження інших.

10. Екологічна грамотність і здорове життя. Уміння розумно та раціонально користуватися природними ресурсами в рамках сталого розвитку, усвідомлення ролі навколишнього середовища для життя і здоров'я людини, здатність і бажання дотримуватися здорового способу життя.

Загальний обсяг навчального навантаження

Загальний обсяг навчального навантаження для учнів складає:

для 1-х класів – 805 годин/навчальний рік

для 2-х класів – 875 годин/навчальний рік,

для 3-х класів – 910 годин/навчальний рік,

для 4-х класів – 910 годин/навчальний рік.

Перелік, зміст, тривалість і взаємозв'язок освітніх галузей

Вивчення освітніх галузей – мовно-літературна – українська мова 1-4 класи, іншомовна – іноземна мова (англійська) – 1-4 класи, математична – 1-4 класи, природнича та здоров'язбережувальна – «Я досліджую світ» – 1, 2 класи, природа - 3-4 класи, мистецька – образотворче мистецтво – 1-4 класи, музичне мистецтво – 1-4 класи, технологічна – 1-4 класи; інформатична – 2-4 класи, фізкультурна – 1-4 класи, суспільствознавство – 3-4 класи.

Порядок вивчення окремих навчальних предметів

Навчальний план санаторної школи-інтернату №11 включає дві складові: інваріантну, сформовану на державному рівні та варіативну, яка враховує особливості регіону та індивідуальні освітні потреби учнів.

За рахунок годин варіативної частини навчального плану у початковій школі введено:

російська мова у 1, 2 класах по 1 год/тиждень; 3-4 класи – по 2 год/тиждень;

У початковій школі здійснюватиметься поділ класів на групи при вивченні іноземної мови (англійської), трудового навчання, основ здоров'я, фізичної культури, інформатики відповідно до чинних нормативів (наказ Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 р. № 128, зареєстрований в Міністерстві юстиції України від 06.03.2002 за № 229/6517).

Вимоги до осіб, які можуть розпочинати здобуття базової середньої освіти

Початкова освіта здобувається, як правило, з шести років (відповідно до Закону України «Про освіту»).

Зарахування учнів (вихованців) до санаторної школи здійснюється на підставі медичних показань і протипоказань, зазначених у Статуті закладу.

Контроль і оцінювання навчальних досягнень здобувачів здійснюються на суб'єкт-суб'єктних засадах, що передбачає систематичне відстеження їхнього індивідуального розвитку у процесі навчання. За цих умов контрольно-оцінювальна діяльність набуває для здобувачів формувального характеру. Контроль спрямований на пошук ефективних шляхів поступу кожного здобувача у навчанні, а визначення особистих результатів здобувачів не передбачає порівняння із досягненнями інших і не підлягає статистичному обліку з боку адміністративних органів.

Упродовж навчання в початковій школі здобувачі освіти опановують способи самоконтролю, саморефлексії і самооцінювання, що сприяє вихованню відповідальності, розвитку інтересу, своєчасному виявленню прогалин у знаннях, уміннях, навичках та їх корекції.

Навчальні досягнення здобувачів у 1-2 класах підлягають вербальному, формувальному оцінюванню, у 3-4 – формувальному та підсумковому (бальному) оцінюванню.

Формувальне оцінювання має на меті: підтримати навчальний розвиток дітей; вибудувати індивідуальну траєкторію їхнього розвитку; діагностувати досягнення на кожному з етапів процесу навчання; вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаруванню; аналізувати хід реалізації навчальної програми й ухвалювати рішення щодо корегування програми і методів навчання відповідно до індивідуальних потреб дитини; мотивувати прагнення здобути максимально можливі результати; виховувати ціннісні якості особистості, бажання навчатися, не боятися помилок, переконання у власних можливостях і здібностях.

Підсумкове оцінювання передбачає зіставлення навчальних досягнень здобувачів з конкретними очікуваними результатами навчання, визначеними освітньою програмою.

З метою неперервного відстеження результатів початкової освіти, їх прогнозування та коригування можуть проводитися моніторингові дослідження навчальних досягнень на шкільному рівні, а також на рівні окремих класів. Аналіз результатів моніторингу дає можливість відстежувати стан реалізації цілей початкової освіти та вчасно приймати необхідні педагогічні рішення.

Учні 4-х, класів санаторної школи №11 проходять державну підсумкову атестацію згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 07.12.2018 № 1369 «Про затвердження Порядку проведення державної підсумкової атестації», зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 02 січня 2019 року за № 8/32979.

Форми організації освітнього процесу

Основними формами організації освітнього процесу є різні типи уроку, екскурсії, віртуальні подорожі, спектаклі, квести, які вчитель організує у межах уроку або в позаурочний час.

Форми організації освітнього процесу можуть уточнюватись та розширюватись у змісті окремих предметів за умови виконання державних вимог Державного стандарту та окремих предметів протягом навчального року.

Вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у навчальних програмах окремих предметів.

Опис та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти

Система внутрішнього забезпечення якості складається з наступних компонентів:

- кадрове забезпечення освітньої діяльності;
- навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності;
- матеріально-технічне забезпечення освітньої діяльності;
- якість проведення навчальних занять;
- моніторинг досягнення учнями результатів навчання (компетентностей).

Завдання системи внутрішнього забезпечення якості освіти:

- оновлення методичної бази освітньої діяльності;
- контроль за виконанням навчальних планів та освітньої програми, якістю знань, умінь і навичок учнів, розробка рекомендацій щодо їх покращення;

- моніторинг та оптимізація соціально-психологічного середовища закладу освіти;
- створення необхідних умов для підвищення фахового кваліфікаційного рівня педагогічних працівників.

МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ УКРАЇНСЬКА МОВА І ЛІТЕРАТУРНЕ ЧИТАННЯ

Пояснювальна записка

Метою початкового курсу мовно-літературної освіти є розвиток особистості дитини засобами різних видів мовленнєвої діяльності, формування ключових, комунікативної та читацької компетентностей; розвиток здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного й національного самовияву, послуговуватися нею в особистому й суспільному житті, у міжкультурному діалозі; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, розвиток мовленнєво-творчих здібностей.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- виховання в учнів позитивного емоційно-ціннісного ставлення до української мови, читання, дитячої книжки, формування пізнавального інтересу до рідного слова, прагнення вдосконалювати своє мовлення;
- розвиток мислення, мовлення, уяви, пізнавальних і літературно-творчих здібностей школярів;
- формування повноцінних навичок читання і письма, уміння брати участь у діалозі, інсценізаціях, створювати короткі усні й письмові монологічні висловлення;
- формування вмінь працювати з різними видами та джерелами інформації;
- ознайомлення учнів з дитячою літературою різної тематики й жанрів, формування прийомів самостійної роботи з дитячими книжками;
- формування умінь опрацьовувати тексти різних видів (художні, науково-популярні, навчальні, медіатексти);
- дослідження мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань і норм української мови;
- залучення молодших школярів до практичного застосування умінь з різних видів мовленнєвої діяльності в навчальних і життєвих ситуаціях.

Відповідно до зазначених мети і завдань у початковому курсі мовно-літературної освіти виділено такі **змістові лінії**: «Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовні явища».

Змістова лінія **«Взаємодіємо усно»** спрямована на формування в молодших школярів умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях, спілкуватися усно з іншими людьми в діалогічній і монологічній формах заради досягнення певних життєвих цілей.

Змістова лінія «**Читаємо**» передбачає формування в учнів повноцінної навички читання, умінь самостійно вибирати й опрацьовувати літературні тексти різних видів, дитячі книжки, висловлювати своє ставлення до прочитаного, сприймати художній текст як засіб збагачення особистого емоційно-чуттєвого, соціального досвіду, користуватися раціональними прийомами пошуку потрібної інформації в різних джерелах, працювати з інформацією в різних форматах, застосовувати її в навчально-пізнавальних, комунікативних ситуаціях, практичному досвіді.

Змістова лінія «**Взаємодіємо письмово**» спрямована на формування в молодших школярів повноцінної навички письма, умінь висловлювати свої думки, почуття, ставлення та взаємодіяти з іншими людьми в письмовій формі, виявляти себе в різних видах мовленнєво-творчої діяльності.

Змістова лінія «**Досліджуємо медіа**» передбачає формування в учнів умінь аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіатекстах та використовувати її для збагачення власного досвіду, створювати прості медіапродукти.

Змістова лінія «**Досліджуємо мовні явища**» спрямована на дослідження учнями мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань, норм літературної вимови та правил українського правопису, формування в молодших школярів умінь послуговуватися українською мовою в усіх сферах життя.

Змістові лінії реалізуються через такі інтегровані курси і навчальні предмети:

- 1 клас – інтегрований курс «Навчання грамоти»;
- 2 клас – навчальні предмети «Українська мова», «Читання» або інтегрований курс цих навчальних предметів;
- 3 клас – навчальні предмети «Українська мова», «Літературне читання»;
- 4 клас – навчальні предмети «Українська мова», «Літературне читання».

1 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Змістова лінія «Взаємодіємо усно»	
<p>з увагою <i>сприймає</i> усні репліки співрозмовника, <i>доречно реагує</i> на них; <i>виконує</i> навчальні та ігрові дії відповідно до прослуханої інструкції; <i>слухає</i> й <i>розуміє</i> коротке монологічне висловлення;</p> <p><i>відповідає</i> на запитання за змістом прослуханого (<i>хто? що? де? коли? як?</i>); <i>розповідає</i>, про що мовиться в тексті, який прослуховувався;</p>	<p>Сприймання усної інформації.</p> <p>Аналіз та інтерпретація (розкриття змісту) почутого.</p>

<p><i>ділиться</i> своїми почуттями та емоціями від почутого;</p> <p><i>розповідає</i>, що зацікавило в усному повідомленні;</p> <p><i>відтворює</i> по ролях (з учнями або вчителем) діалог із прослуханих казок, розповідей;</p> <p><i>вступає</i> в діалог на теми, які викликають зацікавлення;</p> <p><i>самостійно формулює</i> репліки (запитання) до співрозмовника за змістом попередньо підготовленої короткої бесіди на добре знайому тему;</p> <p><i>уважно слухає</i> співрозмовника й <i>адекватно відповідає</i> на його запитання;</p> <p><i>користується</i> формулами мовленнєвого етикету в ситуаціях навчального та побутового спілкування (вітання, прощання, вибачення, подяка, звернення з проханням);</p> <p><i>дотримується</i> правил спілкування з людьми різного віку;</p> <p><i>використовує</i> відповідно до ситуації спілкування несловесні засоби (жести, міміка тощо);</p> <p><i>регулює</i> дихання, силу голосу і темп мовлення у процесі спілкування;</p> <p><i>повторює</i> услід за вчителем зразок зв'язного висловлення (обсягом 2-3 речення) зі збереженням його змісту та інтонаційних особливостей;</p> <p><i>переказує</i> знайому казку, короткий прослуханий текст з опорою на подані малюнки, словосполучення, запитання, план;</p> <p><i>самостійно будує</i> коротке зв'язне висловлення за поданим початком, малюнком (ілюстрацією, серією малюнків), на основі прослуханого тексту або випадку з життя</p>	<p>Оцінювання усної інформації.</p> <p>Практичне оволодіння діалогічною формою мовлення, етикетними нормами культури спілкування.</p> <p>Створення усних монологічних висловлень</p>
Змістова лінія «Читаємо»	
<p><i>читає вголос</i> доступні тексти переважно цілими словами (окремі слова ускладненої структури – складами);</p> <p><i>виявляє</i> у процесі читання <i>розуміння</i> значень більшості слів, <i>звертає увагу</i> на незнайомі</p>	<p>Формування і розвиток навички читання.</p>

<p>слова, запитує у дорослих їх значення; <i>правильно інтонує</i> речення, у кінці яких стоять різні розділові знаки (після попередньої підготовки);</p> <p><i>читає і називає</i> нескладні за змістом і формою фольклорні та літературні тексти (загадка, лічилка, казка, вірш, оповідання); <i>виділяє</i> в структурі тексту заголовки; <i>пояснює</i> зв'язок заголовка та ілюстрацій зі змістом твору (у прозорих випадках); <i>виявляє розуміння</i> фактичного змісту невеликих за обсягом і нескладних текстів: <i>пояснює</i>, яка подія відбулася, <i>називає</i> персонажів твору, <i>відповідає на запитання</i> за змістом прочитаного; <i>пояснює</i>, якими словами в тексті автор описує характер героя, його зовнішність, передає красу природи і т. ін.(з допомогою вчителя); <i>переказує</i> близько до змісту прочитаний твір чи окремі його епізоди з опорою на ілюстрації, запитання вчителя;</p> <p><i>висловлює власне ставлення</i> до прочитаного: хороший / поганий вчинок, хто сподобався / не сподобався в творі, які епізоди найбільше запам'яталися, вразили; <i>читає по ролях</i> діалоги з казок, оповідань, віршів (після попередньої підготовки);</p> <p><i>має уявлення</i> про найважливіші джерела інформації: дитячі книжки, журнали, енциклопедії, телебачення, бібліотека, Інтернет; <i>розрізняє</i> вербальну і візуальну інформації в тексті; <i>знаходить</i> за завданням учителя потрібну візуальну інформацію в дитячій книжці, дитячому журналі, пояснює її зміст;</p> <p><i>знаходить і називає</i> елементи дитячої книжки (прізвище автора, заголовки, ілюстрації), спираючись на них, <i>висловлює</i> здогад, про що може розповідатися в книжці (творі);</p>	<p>Сприймання і практичне розрізнення художніх текстів. Аналіз та інтерпретація змісту тексту.</p> <p>Формування рефлексивного досвіду за змістом прочитаного.</p> <p>Ознайомлення з різними джерелами та видами інформації.</p> <p>Робота з дитячою книжкою.</p>
---	---

<p><i>розрізняє</i> дитячі книжки казок, оповідань, віршів у виданнях з чітко вираженим поліграфічним оформленням (ілюстраціями, заголовком, графічним представленням тексту);</p> <p><i>дотримується правил</i> збереження книжки та гігієни читання (під керівництвом дорослого);</p> <p><i>пояснює</i> свої читацькі вподобання (яким темам надає перевагу);</p> <p><i>відповідає</i> на запитання, про що (про кого) любить читати;</p> <p><i>називає</i> своїх улюблених літературних героїв</p>	<p>Орієнтовний зміст літературного матеріалу: <i>дитяча література в авторській, жанрово-тематичній різноманітності:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – твори усної народної творчості (казки, лічилки, загадки, скоромовки, пісеньки та ін.), – доступні віку художні твори відомих письменників України та зарубіжжя на актуальні теми для дітей: літературні казки, оповідання, вірші, комікси; – науково-художні дитячі тексти; – дитяча періодика; <p><i>теми дитячого читання:</i> про Батьківщину, сім'ю, живу й неживу природу, дітей, шкільне життя, дружбу, пригоди, винаходи, фантастика та ін.</p>
Змістова лінія «Взаємодіємо письмово»	
<p><i>називає і розбірливо пише</i> всі рукописні малі й великі літери українського алфавіту, дотримуючись графічних, технічних, гігієнічних вимог;</p> <p><i>розрізняє</i> друковане і рукописне письмо;</p> <p><i>стиснує</i> слова і речення з друкованого і рукописного тексту;</p> <p><i>пише</i> під диктування слова, речення з 3-4 слів;</p>	<p>Формування і розвиток навички письма.</p>

<p><i>добирає й записує назву малюнка, заголовки до тексту (з допомогою вчителя);</i> <i>складає й записує речення за ілюстрацією, життєвою ситуацією (самостійно та з допомогою вчителя);</i> <i>дотримується культури оформлення письмових робіт;</i></p> <p><i>перевіряє написане;</i> <i>виявляє і виправляє</i> недоліки <i>письма (графічні, орфографічні, пунктуаційні) самостійно чи з допомогою вчителя</i></p>	<p>Створення власних письмових висловлень.</p> <p>Перевірка письмових робіт</p>
<p>Змістова лінія «Досліджуємо медіа»</p>	
<p><i>сприймає</i> зміст і форму простих медіапродуктів (малюнки, світлини, комікси, дитячі журнали, мультфільми тощо), бере участь в їх обговоренні; <i>бере участь</i> в обговоренні змісту і форми медіапродуктів; <i>розповідає</i> про свої враження від прослуханих / переглянутих медіапродуктів</p>	<p>Робота з медіапродукцією</p>
<p>Змістова лінія «Досліджуємо мовні явища»</p>	
<p><i>має уявлення</i> про мовні звуки; <i>розрізняє</i> голосні і приголосні звуки за звучанням та способом вимовляння; <i>правильно вимовляє</i> тверді й м'які, дзвінкі й глухі приголосні звуки; <i>відтворює</i> ланцюжок звуків у почутому слові (без явищ асиміляції); <i>пояснює</i> зміну значення слова в результаті заміни одного зі звуків; <i>має уявлення</i> про букви, <i>розрізняє</i> звуки і букви;</p> <p><i>позначає</i> мовні звуки буквами на письмі; <i>правильно записує</i> слова, вимова й написання яких збігаються; <i>правильно позначає</i> на письмі м'якість приголосних звуків; <i>відтворює</i> алфавітні назви букв;</p> <p><i>має уявлення</i> про склад, <i>вимовляє</i> слова по складах;</p>	<p>Дослідження мовних звуків, правильна їх вимова.</p> <p>Позначення звуків буквами.</p> <p>Вправлення у поділі слів на склади.</p> <p>Дослідження ролі</p>

пояснює співвідношення між звуками і буквами у складі, слові;
поділяє на склади слова під час переносу їх частин в інший рядок;

має уявлення про наголос, *визначає* на слух склад, який вимовляється з більшою силою голосу;
розрізняє наголошений і ненаголошені склади в слові;
правильно наголошує загальноживані слова;
пояснює залежність значення слова від зміни наголосу в ньому (в окремих випадках) ;

має уявлення про номінативну функцію слова;
співвідносить слово і зображення відповідного предмета, дії, ознаки, числа;
розрізняє близькі й протилежні за значенням слова;
розпізнає слова, які мають кілька значень;
доповнює тематичні групи слів;
встановлює відповідність між родовою і видовими назвами;

упізнає і розрізняє слова – назви предметів, ознак, дій, чисел, службові слова (з допомогою вчителя);
ставить до слів питання *хто? що? який? яка? яке? які? що робить? що роблять? скільки?* (з допомогою вчителя);

має уявлення про речення;
розпізнає речення за графічними орієнтирами (велика буква на початку, розділовий знак у кінці);
визначає кількість слів у реченні, яке складається з 1-4 слів;
інтонаційно правильно вимовляє (читає) розповідні, питальні й окличні речення і відповідно *оформлює* їх на письмі (використовує відповідні розділові знаки);
дотримується правила вживання великої літери на початку речення;
доповнює речення 1-2 словами за змістом;

наголосу в словах.

Спостереження за лексичним значенням слів.

Ознайомлення зі словами – назвами предметів, ознак, дій, чисел, службовими словами.

Дослідження і конструювання речень.

Дослідження тексту.

<p><i>складає речення за малюнком, з поданих слів, на задану тему;</i></p> <p><i>має уявлення про текст (практично відрізняє його від речення);</i></p> <p><i>добирає заголовок до тексту (з допомогою вчителя);</i></p> <p><i>визначає кількість речень у тексті (з 2-4 речень), виявляє їх межі за графічними орієнтирами</i></p>	
---	--

2 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Змістова лінія «Взаємодіємо усно»	
<p><i>з увагою сприймає усні репліки співрозмовника, перепитує, доречно реагує на них;</i></p> <p><i>виконує сприйняті на слух інструкції щодо виконання поставлених учителем навчальних завдань;</i></p> <p><i>сприймає монологічне висловлення й використовує усну інформацію з конкретною метою;</i></p> <p><i>відповідає на запитання за змістом прослуханого і ставить запитання до усного повідомлення;</i></p> <p><i>відтворює основний зміст усного повідомлення;</i></p> <p><i>вибирає інформацію з почутого і пояснює, чому вона зацікавила, обговорює її з іншими особами;</i></p> <p><i>висловлює своє ставлення до почутого: до подій, персонажів тексту;</i></p> <p><i>розповідає про власні почуття, які викликав прослуханий текст;</i></p> <p><i>пояснює, чому щось подобається, а щось ні;</i></p> <p><i>бере участь у розігруванні діалогів за змістом малих фольклорних форм, казок, віршів, використовує доречно силу голосу, темп</i></p>	<p>Сприймання усної інформації.</p> <p>Аналіз та інтерпретація (розкриття змісту) почутого.</p> <p>Оцінювання усної інформації.</p> <p>Практичне оволодіння діалогічною формою мовлення, етикетними</p>

<p>мовлення, міміку, жести, рухи; <i>вступає</i> в діалог, <i>підтримує</i> й <i>ініціює</i> діалог на добре відому тему та на теми, які викликають зацікавлення; <i>користується</i> формулами мовленнєвого етикету (ввічливими словами); <i>дотримується</i> правил спілкування; <i>використовує</i> відповідно до ситуації спілкування несловесні засоби (жести, міміка тощо); <i>регулює</i> дихання, силу голосу і темп мовлення у процесі спілкування;</p> <p><i>усно переказує</i> текст з опорою на допоміжні матеріали (ілюстрація, план, опорні слова, словосполучення); <i>створює</i> власне висловлення за ілюстраціями; <i>розповідає</i> про свої спостереження, враження, події з власного життя; <i>впевнено висловлює</i> свої думки</p>	<p>нормами культури спілкування.</p> <p>Створення усних монологічних висловлень</p>
<p>Змістова лінія «Читаємо»</p>	
<p>читає вголос правильно, свідомо, плавно, цілими словами нескладні за змістом і формою тексти; виявляє початкові уміння читати мовчки; пояснює значення більшості слів, ужитих у прямому та переносному значеннях; знаходить у тексті незнайомі слова, з'ясовує їх значення, користуючись виносками, тлумачним словником, а також через контекст (з допомогою вчителя); правильно інтонує прості речення будь-якого виду; користується найпростішими прийомами регулювання темпу читання, сили голосу, дихання залежно від змісту тексту (самостійно та за завданням учителя);</p> <p>самостійно читає, практично розрізняє з опорою на найпростіші жанрові особливості тексти малих фольклорних форм, що опрацьовувалися під час навчання, а також літературних жанрів (казка, вірш, оповідання, уривки з повістей-казок), правильно їх називає, визначає емоційний настрій;</p>	<p>Формування і розвиток навички читання.</p> <p>Сприймання і практичне розрізнення текстів різних видів.</p>

самостійно читає та розрізняє нехудожні тексти за відсутністю у їх змісті діалогів, яскравих образних висловів, наявністю наукових понять, фактів, історичних дат, передачі інформації;

виділяє в структурі художнього і нехудожнього текстів заголовки, ілюстрації, схеми, таблиці, використовує їх для прогнозування орієнтовного змісту тексту та кращого його розуміння;

виявляє розуміння фактичного змісту тексту та основних думок художніх і нехудожніх текстів (з допомогою вчителя);

пояснює, які, де, коли відбулися події;

визначає, правильно називає персонажів художнього твору, виділяє серед них головного;

перераховує цікаві факти, важливі ідеї в інформаційному тексті;

встановлює зв'язки між подіями, дійовими особами;

ставить запитання за фактичним змістом прочитаного з метою уточнення свого розуміння;

розпізнає, називає в тексті яскраві, образні слова, вислови, пояснює їх роль у творі (з допомогою вчителя);

передає зміст (детально або вибірково) твору чи окремих епізодів з дотриманням логіки викладу, а також з урахуванням структурних елементів тексту: зачину, основної частини, кінцівки;

пояснює вчинки персонажів у творі, висловлює щодо них найпростіші оцінні судження; обґрунтовує свої висновки (з допомогою вчителя);

розповідає про свої загальні враження, почуття від прочитаного, (що саме сподобалося / не сподобалося, що було цікаво / нецікаво, що нового дізнався / дізналась), підтверджує свої думки фактами з тексту; пов'язує зміст прочитаного зі своїми знаннями, попереднім читацьким, а також власним життєвим емоційно-чуттєвим

Аналіз та інтерпретація змісту текстів.

Формування рефлексивного досвіду за змістом прочитаного.

досвідом;
 передає власне ставлення до подій, вчинків персонажів через ілюстрування, декламацію, рольові ігри, інсценізацію твору чи окремих його епізодів (з використанням вербальних і невербальних засобів художньої виразності);
 імпровізує з репліками, відтворюючи діалоги з казок, віршів, оповідань;
 бере участь у колективному обговоренні прочитаного: зацікавлено й уважно слухає співрозмовників, толерантно ставиться до їхніх думок, пояснює своє розуміння дискусійних питань;

знає і називає найважливіші інформаційні ресурси: бібліотека, Інтернет, телебачення, дитячі газети, журнали, книжки, довідкові видання;
 знаходить у нехудожніх і навчальних текстах відповіді на запитання, поставлені вчителем;
 здійснює пошук потрібної інформації у дитячих довідкових виданнях;
 виявляє в тексті і пояснює зміст графічної інформації (таблиця, схема, емотикони тощо);
 аналізує одержану інформацію, звертається до дорослих (коли є сумнів) за підтвердженням її правдивості, достовірності;
 застосовує одержану інформацію в навчальній діяльності та практичному досвіді;
 перетворює вербальну інформацію із суцільного тексту у візуальну (малюнок, кадри до мультфільму, таблиця, схема тощо);

розпочинає ознайомлення з новою дитячою книжкою з розглядання її структурних елементів: обкладинки, титульного аркуша, ілюстрацій, змісту (переліку)творів, правильно їх називає;
 передбачає орієнтовний зміст твору, дитячої книжки за вказаними елементами;
 розрізняє дитячі книжки за типом видання: книжка-твір, книжка-збірка, енциклопедія, дитячий журнал, словник;
 добирає для читання дитячі книжки на відповідну тему: казки про тварин, пригоди, фантастика та ін.;

Робота з різними джерелами і видами інформації.

Робота з дитячою книжкою.

визначає мету свого читання (для проведення цікавого дозвілля, знаходження потрібної інформації та ін.), обирає, читає відповідні книжки, пояснює свій вибір; перечитує книжки, окремі їх епізоди для кращого розуміння змісту та вдосконалення навички читання;

має уявлення про жанри й теми дитячого читання;

називає твори, дитячі книжки, що сподобалися, розповідає, які епізоди справили найбільше враження;

називає кілька прізвищ авторів прочитаних творів;

називає державні символи України й окремі національні символи, традиції українського народу

Орієнтовний зміст літературного матеріалу: дитяча література в авторській, жанрово-тематичній різноманітності:

– твори усної народної творчості, дитячий фольклор;

– твори відомих письменників-класиків України та зарубіжжя на актуальні теми для дітей;

– художня вітчизняна і зарубіжна література сучасних письменників:

казки, легенди, оповідання, вірші, повісті-казки, комікси;

– науково-пізнавальна література для дітей: книжки, енциклопедії, довідники;

– дитяча періодика; теми дитячого читання: про Батьківщину, сім'ю,

на героїко-патріотичну тематику, про живу й неживу природу, дітей, дружбу, шкільне життя,

пригоди, фантастика, дитячі детективи,

винаходи, відкриття, сучасні технології та ін.

Змістова лінія «Взаємодіємо письмово»

<p>пише розбірливо, охайно з однаковим нахилом букв; дотримується свідомо гігієнічних правил письма; дотримується культури оформлення письмових робіт: розташовує самостійно заголовки у рядку, дотримується поля, правого і лівого краю сторінки, абзаців, робить акуратні виправлення; розташовує слова й віршові строфи в колонку; записує слова в таблицю;</p> <p>обмінюється елементарними письмовими повідомленнями (записка, лист, вітальна листівка та ін.); обирає для написання повідомлення відповідне оформлення (шрифт, розмір, колір тощо); відновлює деформований текст з 3-4 речень; створює і записує коротке зв'язне висловлення на добре відому та цікаву тему;</p> <p>перевіряє (з допомогою вчителя), чи грамотно написаний власний текст; виправляє орфографічні й пунктуаційні помилки на вивчені правила (самостійно і з допомогою вчителя); удосконалює текст із часто повторюваними словами шляхом заміни їх синонімами та займенниками (без уживання термінів)</p>	<p>Формування і розвиток навички письма.</p> <p>Створення власних письмових висловлень.</p> <p>Перевірка й редагування текстів</p>
<p>Змістова лінія «Досліджуємо медіа»</p>	
<p>сприймає й обговорює прості медіапродукти; обговорює зміст і форму простих медіапродуктів, розповідає, про що в них ідеться; визначає, кому і для чого призначений медіапродукт; пояснює зміст вербальної і невербальної інформації в медіапродуктах; висловлює свої думки і почуття з приводу прослуханих / переглянутих медіапродуктів (коміксів, дитячих журналів, реклами); створює прості медіапродукти (листівка, sms-повідомлення, фотоколаж тощо) з допомогою інших осіб</p>	<p>Робота з медіапродукцією</p>

Змістова лінія «Досліджуємо мовні явища»

аналізує звуко-буквений склад слова;
експериментує зі словами: змінює, додає,
вилучає один звук (букву), склад у словах так,
щоб вийшло інше слово;
правильно вимовляє слова з дзвінками
приголосними звуками в кінці слова і складу
перед глухим;
правильно вимовляє й записує слова з
апострофом;
правильно наголошує загальноживані слова;
експериментує з наголосом: порівнює і
пояснює значення слів, які відрізняються
лише наголосом;

ділить слова на склади;
переносить слова з рядка в рядок складами;
не відриває при переносі від слова склад,
позначений однією буквою;
правильно переносить слова зі збігом
приголосних, з літерами ь, й,
буквосполученнями дж, дз, йо, ьо,
апострофом;

правильно читає (напам'ять або із запису)
український алфавіт;
розташовує 5-6 слів за алфавітом з
орієнтацією на першу літеру;
користується алфавітом у роботі з
навчальними словниками;
розпізнає слова, близькі і протилежні за
значенням;
розрізняє пряме й переносне значення слів;
пояснює різні значення багатозначних слів (з
допомогою вчителя);
розподіляє ряд слів на 2 групи за смисловою
ознакою; доповнює кожну групу 2-3 словами;
доречно вживає слова різних лексичних груп
у власному мовленні;

розрізняє слова, які відповідають на питання
хто? і що?;
правильно вживає велику / малу літери у
власних / загальних назвах;
змінює іменники за числами (один – багато);

Дослідження звуко-
буквеного складу слів,
правильна їх вимова і
написання.

Користування правилами
переносу слів.

Користування алфавітом.

Дослідження лексичного
значення слова.
Використання лексичного
багатства української
мови у власному
мовленні.

Дослідження ролі
іменників у мовленні і
використання їх у
власних висловленнях.

впізнає слова, які відповідають на питання який? яка? яке? які? окремо та в реченнях, у тексті;
утворює словосполучення іменників з прикметниками;
добирає до відомого предмета відповідні ознаки;

впізнає слова-назви дій, ставить до них питання;
добирає влучно дієслова для висловлення власних думок;

розрізняє слова, які називають числа, ставить до них питання скільки?;
утворює словосполучення числівників з іменниками;

розрізняє слова, що називають предмети, ознаки, дії, числа, ставить до них питання;
добирає самостійно 4-6 слів, які відповідають на питання хто? що? який? яка? яке? які? що робить? що роблять? скільки?;
розподіляє слова на групи за значенням та питаннями (за частинами мови);

упізнає в реченні службові слова; пише їх окремо від інших слів;
пов'язує між собою слова за допомогою службових слів;

розпізнає речення за його основними ознаками;
пояснює роль різних видів речень для досягнення мети спілкування;
правильно відтворює інтонацію розповідних, питальних і спонукальних, окличних та неокличних речень;
використовує відповідні розділові знаки в кінці речень під час письма;
поширює речення словами за поданими питаннями;
складає і записує речення за малюнком, на задану тему;

Дослідження виражальних можливостей прикметників, використання їх з метою увиразнення мовлення.

Спостереження за роллю дієслів у мовленні і застосування їх у власних висловленнях.

Дослідження числівників і використання їх у мовленні.

Спостереження за словами, які служать для назви предметів, ознак, дій, чисел.

Дослідження значення в мовленні службових слів і використання їх для зв'язку слів у реченні.

Дослідження і конструювання речень.

<p>розпізнає текст за основними ознаками; розрізняє текст-розповідь і текст-опис та пояснює їх призначення; добирає заголовок до тексту; визначає в тексті зачин, основну частину, кінцівку; знаходить у художніх текстах виражальні засоби мови, пояснює їх роль; складає і записує невеликий текст (3-4 речення) за ілюстрацією, серією малюнків, про події з власного життя; використовує займенники, прислівники, контекстні синоніми (без уживання термінів) для зв'язку речень у тексті та уникнення повторів;</p> <p>перевіряє і вдосконалює власні тексти, усуваючи лексичні повтори</p>	<p>Дослідження і складання текстів.</p> <p>Удосконалення текстів</p>
--	--

МАТЕМАТИЧНА ГАЛУЗЬ МАТЕМАТИКА

Пояснювальна записка

Метою навчання математики є різнобічний розвиток особистості дитини та її світоглядних орієнтацій засобами математичної діяльності, формування математичної й інших ключових компетентностей, необхідних їй для життя та продовження навчання.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- формування в учнів розуміння ролі математики в пізнанні явищ і закономірностей навколишнього світу;
- формування у дітей досвіду використання математичних знань та способів дій для розв'язування навчальних і практичних задач;
- розвиток математичного мовлення учнів, необхідного для опису математичних фактів, відношень і закономірностей;
- формування в учнів здатності міркувати логічно, оцінювати коректність і достатність даних для розв'язування навчальних і практичних задач.

Реалізація мети і завдань **початкового курсу математики** здійснюється за такими **змістовими лініями**: «Числа, дії з числами. Величини», «Геометричні фігури», «Вирази, рівності, нерівності», «Робота з даними», «Математичні задачі і дослідження».

Змістова лінія **«Числа, дії з числами. Величини»** охоплює вивчення у 1 – 4 класах питань нумерації цілих невід'ємних чисел у межах мільйона;

формування навичок виконання арифметичних дій додавання і віднімання, множення і ділення; ознайомлення на практичній основі зі звичайними дробами; вимірювання величин; оперування величинами.

Змістова лінія «**Вирази, рівності, нерівності**» спрямована на формування в учнів уявлень про математичні вирази – числові та зі змінною; рівності і рівняння; числові нерівності та нерівності зі змінною; про залежність результату арифметичної дії від зміни одного з її компонентів. Ця змістова лінія є пропедевтичною до вивчення алгебраїчного матеріалу.

Змістова лінія «**Геометричні фігури**» націлена на розвиток в учнів просторових уявлень; формування здатності розрізняти геометричні фігури за їх істотними ознаками; формування практичних умінь будувати, креслити, моделювати й конструювати геометричні фігури від руки та за допомогою простих креслярських інструментів. Ця змістова лінія має пропедевтичний характер.

Змістова лінія «**Робота з даними**» передбачає ознайомлення учнів на практичному рівні з найпростішими способами виділення і впорядкування даних за певною ознакою.

Змістова лінія «**Математичні задачі і дослідження**» спрямована на формування в учнів здатності розпізнавати практичні проблеми, що розв'язуються із застосуванням математичних методів, на матеріалі сюжетних, геометричних і практичних задач, а також у процесі виконання найпростіших навчальних досліджень.

До програми кожного класу подано **орієнтовний перелік** додаткових тем для розширеного вивчення курсу. Додаткові теми не є обов'язковими для вивчення. Учитель може обрати окремі теми із запропонованих або дібрати теми самостійно з огляду на методичну доцільність та пізнавальні потреби учнів. Результати вивчення додаткових тем не підлягають оцінюванню.

Досвід математичної діяльності застосовується у вивченні інших предметів (освітніх галузей) шляхом використання учнями математичних методів чи інших засобів для пізнання дійсності; організації та виконання міжпредметних навчальних проєктів, міні-досліджень тощо.

1 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Числа, дії з числами. Величини	
<p><i>відтворює</i> послідовність чисел у межах сотні; <i>читає і записує</i> числа, <i>утворює</i> числа різними способами; <i>визначає</i> десятки й одиниці у складі двоцифрового числа; <i>порівнює</i> числа різними способами; <i>виконує</i> додавання та віднімання на основі нумерації чисел;</p>	<p>Числа 1 – 10. Число 0. Десяток. Числа 11 – 100.</p>

<p><i>розуміє</i> сутність арифметичних дій додавання і віднімання; <i>прогнозує</i> результат додавання та віднімання; <i>володіє</i> навичками додавання і віднімання одноцифрових чисел у межах 10; <i>використовує</i> у мовленні назви компонентів та результатів арифметичних дій додавання і віднімання; <i>коментує</i> виконання обчислень; <i>знаходить</i> число, яке на кілька одиниць більше (менше) за дане; <i>розуміє</i> сутність різницевого порівняння чисел; <i>знаходить</i>, на скільки одне число більше або менше за інше; <i>користується</i> в обчисленнях переставним законом додавання;</p> <p><i>встановлює</i> взаємозв'язок між діями додавання і віднімання, <i>використовує</i> його під час обчислень; <i>визначає</i> невідомий компонент дії додавання і <i>знаходить</i> його значення;</p> <p><i>вимірює і порівнює</i> величини: довжину, масу, місткість; <i>використовує</i> короткі позначення величин (сантиметр – см, дециметр – дм, метр – м); маси (кілограм – кг); місткості (літр – л); часу (година – год, доба, тиждень); <i>додає і віднімає</i> іменовані числа, подані в одних одиницях величини; <i>користується</i> інструментами й допоміжними засобами для вимірювання величин; <i>користується</i> годинником (у межах цілих годин) і календарем для відстеження подій у своєму житті, спостережень у природі тощо;</p> <p><i>оперує</i> грошима в уявному (ігровому) процесі купівлі-продажу, <i>використовує</i> їх короткі позначення (гривня – грн, копійка – к.)</p>	<p>Арифметичні дії додавання і віднімання. Додавання і віднімання чисел у межах 10.</p> <p>Назви компонентів та результатів додавання і віднімання.</p> <p>Збільшення (зменшення) числа на кілька одиниць. Різницеве порівняння.</p> <p>Переставний закон додавання.</p> <p>Взаємозв'язок між додаванням і відніманням. Знаходження невідомого доданка.</p> <p>Величини: довжина, маса, місткість, час.</p> <p>Гроші</p>
Вирази, рівності, нерівності	
<p><i>читає і записує</i> математичні вирази: сума і різниця; <i>обчислює</i> значення виразів на 1 – 2 дії; <i>встановлює</i> відношення рівності й нерівності між числами й числовими виразами</p>	<p>Сума. Різниця. Вирази на 1 – 2 дії. Числові рівності і нерівності.</p>

Геометричні фігури	
<p><i>розпізнає</i> геометричні фігури за істотними ознаками; <i>співвідносить</i> реальні об'єкти з моделями та зображеннями геометричних фігур; <i>моделює</i> геометричні фігури; <i>вимірює</i> довжину відрізка; <i>креслить</i> відрізки заданої довжини</p>	<p>Трикутник, чотирикутник, квадрат, круг. Точка, пряма, промінь, відрізок, ламана. Куб, куля, циліндр, конус, піраміда.</p>
Математичні задачі і дослідження	
<p><i>розв'язує</i> прості сюжетні задачі, які є моделями реальних ситуацій; <i>створює</i> допоміжну модель задачі різними способами; <i>оцінює</i> з допомогою вчителя правильність розв'язання задачі; <i>складає</i> прості сюжетні задачі;</p> <p><i>виконує</i> елементарні дослідження математичних закономірностей з допомогою вчителя</p>	<p>Прості сюжетні, в тому числі компетентнісно-зорієнтовані задачі.</p> <p>Навчальні дослідження</p>
Робота з даними	
<p><i>читає</i> дані, вміщені на схематичному рисунку, в таблиці; <i>вносить</i> дані до схем; <i>користується</i> даними під час розв'язування практично зорієнтованих задач і в практичних ситуаціях.</p>	<p>Виділення і впорядкування даних за певною ознакою.</p>
<p>Додаткові теми: Ознаки і властивості об'єктів. Спільні та відмінні ознаки, істотні ознаки. Об'єднання об'єктів у групу за спільною ознакою (узагальнення). Розбиття групи об'єктів на підгрупи за спільною ознакою (класифікація). Додавання і віднімання двоцифрових чисел без переходу через розряд. Заміна більших одиниць величини меншими. Заміна менших одиниць величини більшими. Використовує співвідношення між одиницями величини при виконанні математичних та практичних завдань. Істинні та хибні (правильні і неправильні) висловлювання. Симетрія в геометричних фігурах. Коло. Моделювання змісту завдань за допомогою рисунків, графів, таблиць. Прості задачі на знаходження невідомого зменшуваного, від'ємника. Задачі на знаходження суми трьох доданків. Задачі з логічним навантаженням. Лінійні діаграми, таблиці.</p>	

2 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Числа, дії з числами. Величини	
<p><i>відтворює</i> послідовність чисел у межах сотні; <i>читає і записує</i> числа, утворює числа різними способами; <i>порівнює</i> числа різними способами; <i>визначає</i> розрядний склад двоцифрового числа; <i>подає</i> числа у вигляді суми розрядних доданків; <i>виконує</i> додавання та віднімання на основі нумерації чисел;</p> <p><i>володіє</i> навичками додавання і віднімання чисел у межах 100; <i>обчислює</i> усно зручним для себе способом; <i>прогнозує</i> результат додавання та віднімання; <i>перевіряє</i> правильність обчислень;</p> <p><i>визначає</i> невідомий компонент дії віднімання і <i>знаходить</i> його значення; <i>коментує</i> виконання обчислень;</p> <p><i>розуміє</i> сутність дій множення і ділення; <i>використовує</i> у мовленні назви компонентів та результатів дій множення і ділення;</p> <p><i>використовує</i> в обчисленнях взаємозв'язок між множенням і діленням</p> <p><i>використовує</i> в обчисленнях переставний закон множення, взаємозв'язок між множенням і діленням, правила множення і ділення з числами 1 і 0, ділення рівних чисел; <i>розуміє</i> неможливість ділення на нуль;</p> <p><i>застосовує</i> в обчисленнях знання таблиць множення чисел 2 і 3 та відповідних випадків ділення; <i>обчислює</i> значення виразів, що містять інші табличні випадки множення і ділення, з опорою на таблиці;</p>	<p>Нумерація чисел першої сотні</p> <p>Додавання і віднімання чисел у межах 100.</p> <p>Знаходження невідомого компонента дії віднімання</p> <p>Арифметичні дії множення і ділення. Назви компонентів та результатів множення і ділення. Взаємозв'язок між множенням і діленням.</p> <p>Переставний закон множення. Особливі випадки множення і ділення.</p> <p>Табличне множення і ділення.</p>

<p><i>прогнозує</i> результат множення і ділення, <i>перевіряє</i> правильність обчислень;</p> <p><i>знаходить</i> число, яке у кілька разів більше (менше) за дане;</p> <p><i>розуміє</i> сутність кратного порівняння чисел; <i>обчислює</i> результат кратного порівняння чисел;</p> <p><i>визначає</i> невідомий компонент дій множення і ділення, <i>обчислює</i> його значення; <i>коментує</i> виконувані дії;</p> <p><i>вимірює</i> і <i>порівнює</i> величини: довжину, масу, місткість, час, <i>використовує</i> їх короткі позначення (міліметр – мм, сантиметр – см, дециметр – дм, метр – м); маси (кілограм – кг, центнер – ц); місткості (літр – л); часу (хвилина – хв, година – год, доба, тиждень); <i>користується</i> інструментами для вимірювання величин;</p> <p><i>користується</i> годинником і календарем для визначення часу та планування своєї діяльності, спостережень за явищами природи тощо;</p> <p><i>оперує</i> грошима в уявному процесі купівлі-продажу та в практичній діяльності, <i>використовує</i> їх короткі позначення</p>	<p>Збільшення або зменшення числа у кілька разів.</p> <p>Відношення кратного порівняння.</p> <p>Знаходження невідомого компонента дій множення і ділення</p> <p>Величини: довжина, маса, місткість, час.</p> <p>Гроші</p>
Вирази, рівності, нерівності	
<p><i>записує</i> математичні твердження, подані в текстовій формі, з використанням математичних символів;</p> <p><i>встановлює</i> відношення рівності й нерівності між числами й числовими виразами;</p> <p><i>знаходить</i> значення числового виразу та буквеного виразу із заданим значенням букви;</p> <p><i>встановлює</i> залежності між компонентами і результатом арифметично дії;</p> <p><i>застосовує</i> правило порядку виконання дій у виразах без дужок та з дужками</p>	<p>Числові вирази. Буквені вирази.</p> <p>Числові рівності.</p> <p>Числові нерівності</p>
Геометричні фігури	
<p><i>розпізнає</i> і <i>класифікує</i> геометричні фігури за істотними ознаками;</p> <p><i>співвідносить</i> реальні об'єкти з моделями геометричних фігур;</p>	<p>Геометричні фігури об'ємні та плоскі.</p> <p>Прямокутник. Квадрат.</p>

<p><i>називає</i> елементи геометричних фігур; <i>моделює</i> геометричні фігури; <i>креслить</i> відрізки заданої довжини; <i>будує</i> прямокутник (квадрат) на аркуші в клітинку; <i>розрізняє</i> круг і коло; <i>вимірює</i> сторони геометричних фігур; <i>обчислює</i> довжину ламаної, периметр многокутника</p>	Круг. Коло.
Математичні задачі і дослідження	
<p><i>розв'язує</i> прості і складені сюжетні задачі, у тому числі задачі з геометричним змістом; <i>створює</i> допоміжну модель задачі різними способами; <i>обирає</i> числові дані, необхідні і достатні для відповіді на запитання; <i>планує</i> розв'язування (розв'язання) сюжетної задачі; <i>створює</i> математичну модель задачі; <i>оцінює</i> з допомогою вчителя правильність розв'язку задачі; <i>шукає</i> різні способи розв'язування (розв'язання задачі); <i>складає</i> сюжетні задачі на одну і дві дії;</p> <p><i>виконує</i> елементарні дослідження математичних закономірностей і залежностей з допомогою вчителя</p>	<p>Прості та складені сюжетні задачі, в тому числі геометричні, компетентнісно-зорієнтовані.</p> <p>Навчальні дослідження</p>
Робота з даними	
<p><i>виділяє</i> дані, вміщені в таблицях, графах, на схемах, лінійних діаграмах; <i>вносить</i> дані до таблиць; <i>визначає</i>, чи достатньо даних для розв'язання проблемної ситуації; <i>користується</i> даними під час розв'язування практично зорієнтованих задач, в інших життєвих ситуаціях.</p>	Виділення і впорядкування даних за певною ознакою
<p>Додаткові теми: Раціональні способи додавання і віднімання (порозрядне додавання кількох чисел, прийом округлення кількох доданків тощо). Таблиця Піфагора. Подвійні числові нерівності. Рівняння з одним невідомим. Нестандартні задачі, які розв'язуються способом міркувань без виконання арифметичних дій; способом добору; процесуальні задачі; задачі на опрацювання даних, отриманих у процесі спостережень подій</p>	

навколишнього світу (в житті суспільства, школи, природні явища).
«Магічні фігури». Математичні ребуси.
Моделювання описаної в задачі ситуації за допомогою графів або таблиць

ГРОМАДЯНСЬКА ТА ІСТОРИЧНА, СОЦІАЛЬНА ТА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА, ПРИРОДНИЧА ОСВІТНІ ГАЛУЗІ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Пояснювальна записка

Зазначені освітні галузі можуть реалізовуватись окремими предметами або в інтегрованому курсі за різними видами інтеграції (тематична, процесуальна, міжгалузева; в межах однієї галузі; на інтегрованих уроках, під час тематичних днів, в процесі проектної діяльності) за активного використання міжпредметних зв'язків, організації різних форм взаємодії учнів. Для розв'язання учнями практичних завдань у життєвих ситуаціях залучаються навчальні результати з інших освітніх галузей.

Метою навчальної програми «Я досліджую світ» є особистісний розвиток молодших школярів на основі формування цілісного образу світу в процесі засвоєння різних видів соціального досвіду, який охоплює систему інтегрованих знань про природу і суспільство, ціннісні орієнтації в різних сферах життєдіяльності та соціальної практики, способи дослідницької поведінки, які характеризують здатність учнів розв'язувати практичні задачі.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- формування дослідницьких умінь, опанування доступних способів пізнання себе, предметів і явищ природи і суспільного життя (спостереження, обстеження, дослід, практична робота, вимірювання, систематизація, класифікація, встановлення логічної та часової послідовності подій, критична оцінка побаченого (почутого), встановлення зв'язків і залежностей в природі і суспільстві, між станом довкілля і діяльністю людини, впливу поведінки на здоров'я та безпеку, залежності результату від докладених зусиль, аналіз наслідків ризикованої поведінки);

- виховання активної позиції щодо громадянської і соціально-культурної належності себе і своєї родини до України, інтересу до пізнання історії та природи свого краю і країни; пошани до символів держави, ініціативної поведінки у громадських акціях, у відзначенні пам'ятних дат і подій;

- розвиток толерантності у соціальній комунікації, ціннісного ставлення до природи та її пізнання, до приватного життя інших людей, усвідомлення правової відповідальності у ситуаціях застосування норм і правил життя в суспільстві, інші соціальні навички щодо взаємодії і співпраці в різних видах діяльності;

- створення умов для самовираження учнів у різних видах діяльності, становлення екологічно грамотної та соціально адаптованої особистості.

Тематичну основу курсу складають змістові лінії, які визначені Державним стандартом початкової освіти і охоплюють складники названих вище галузей в їх інтегрованій суті, а саме:

«**Людина**» (пізнання себе, своїх можливостей; здорова і безпечна поведінка);

«**Людина серед людей**» (стандарти поведінки в сім'ї, в суспільстві; моральні норми; навички співжиття і співпраці);

«**Людина в суспільстві**» (громадянські права та обов'язки як члена суспільства. Пізнання свого краю, історії, символів держави. Внесок українців у світові досягнення);

«**Людина і світ**» (толерантне ставлення до різноманітності світу людей, культур, звичаїв);

«**Людина і природа**» (пізнання природи; взаємозв'язок об'єктів і явищ природи; рукотворний світ людини; відповідальна діяльність людини у природі; роль природничих знань і технологій у житті людини; залежність між діяльністю людини і станом довкілля).

Типова навчальна програма дає змогу вчителю самостійно обирати й формувати інтегрований та автономний спосіб подання змісту із освітніх галузей Стандарту, добирати дидактичний інструментарій, орієнтуючись на індивідуальні пізнавальні запити і можливості учнів (рівень навченості, актуальні стани потреб, мотивів, цілей, сенсорного та емоційно-вольового розвитку). Особливого значення у дидактико-методичній організації навчання надається його зв'язку з життям, з практикою застосування здобутих уявлень, знань, навичок поведінки в життєвих ситуаціях. Обмеженість відповідного досвіду учнів потребує постійного залучення й аналізу їхніх вражень, чуттєвої опори на результати дослідження об'єктів і явищ навколишнього світу.

Педагогічна стратегія, яка опиралась на наслідувальні механізми у розвитку пізнавальних процесів молодших школярів, і передбачала пріоритетне використання зразків, алгоритмів, поетапного контролю й корекції, збагачується полісенсорним підходом, що зумовлює дослідницьку поведінку учнів, сприйняття ними властивостей і якостей предметів і явищ природного і соціального оточення, спрямовуються у сферу пошукової діяльності.

На основі Типової програми вчитель може створювати різні варіанти інтегрованої програми за таким алгоритмом:

- визначення цілей навчання;
- створення картки понять з інших предметів (асоціативної павутинки, курсів, галузей, які допоможуть досягти цілей);
- структурування програми за темами;
- вибір діяльності учнів, яка забезпечить інтегроване навчання;
- розроблення показників досягнення очікуваних результатів.

Можливі засоби інтеграції в процесі реалізації програми «Я досліджую світ» передбачають включення учнів в практику виконання різноманітних завдань дослідницького характеру, як от:

- дослідження-розпізнавання (Що це? Яке воно? Обстеження за допомогою органів чуття, опис, порівняння з іншими предметами, явищами; спільне – відмінне, до якого цілого воно належить);
- дослідження-спостереження (Як воно діє? Що з ним відбувається? Для чого призначене?);

- дослідження-пошук (запитування, передбачення, встановлення часової і логічної послідовності явищ, подій; встановлення причинно – наслідкових зв'язків (Чому? Яким чином? Від чого залежить? З чим пов'язано?), догадка, висновок-узагальнення).

1 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Людина	
<p><i>усвідомлює</i> людину як частину природи і суспільства, її відмінності від інших живих істот; <i>розповідає</i> про себе, називає адресу проживання; <i>складає</i> словесний портрет «Який (яка) Я», «Чим відрізняюся від інших», «Що я вмю», «Чого хочу навчитись»; <i>володіє</i> найпростішими гігієнічними навичками, навичками самообслуговування; <i>описує</i> можливі ризики для життя і здоров'я вдома, у школі, на вулиці; <i>розуміє</i> переваги акуратності, доброзичливості, чесності; <i>досліджує</i> свій організм</p>	<p>Людина – частина природи і суспільства. Пізнання себе, своїх можливостей; місце проживання, безпечна поведінка вдома і на вулиці. Органи чуття. Турбота про органи тіла, гігієнічні навички. Спостереження в довкіллі. Організація досліджень.</p>
Людина серед людей	
<p><i>цікавиться</i> минулим своєї сім'ї; <i>розрізняє</i> минуле, сучасне, майбутнє (було – є – буде); <i>знає</i> склад сім'ї, імена членів сім'ї, де працюють батьки, хто вони за професією; <i>знає</i>, хто працює в школі; <i>має</i> уявлення про свої обов'язки як школяра, правила поведінки на уроці, на перерві; <i>доречно вживає</i> слова етикету (вітання, прохання, прощання, звертання, подяки, вибачення); <i>доброзичливо спілкується</i> з іншими в спільній діяльності; <i>розрізняє</i> вчинки, дає їм оцінку з погляду моральності; <i>має</i> уявлення про необхідність</p>	<p>Сім'я, школа. Поведінка в сім'ї, школі, громадських місцях. Моральні норми. Навички співжиття і співпраці. Стандарти поведінки в суспільстві. Поведінка в громадських місцях (транспорті, на вулиці, в храмі, в театрі, в бібліотеці). Моральні якості (доброзичливість, правдомовність, щирість, подільчивість). Спостереження в довкіллі. Організація досліджень. Розв'язання ситуацій морального вибору.</p>

<p>доброзичливого і уважного ставлення до старших; <i>використовує правила</i> культурної поведінки в громадських місцях, що ґрунтуються на врахуванні інтересів інших</p>	
Людина в суспільстві	
<p><i>знає</i> назву країни, її столицю; <i>має</i> уявлення про зміст символів держави (прапор, герб, гімн, українська мова), історичні пам'ятки свого краю; <i>виявляє</i> зв'язки між людьми в суспільстві (хто про кого дбає, значення праці людей для добробуту країни); <i>орієнтується</i> у найближчому просторі; <i>долучається</i> до корисних справ громади</p>	<p>Громадянські права та обов'язки як члена суспільства. Пізнання історії свого краю, символів держави. Спостереження в довкіллі. Організація досліджень.</p>
Людина і світ	
<p><i>має</i> уявлення про різноманітність людей у світі, називає деякі країни; <i>усвідомлює</i> необхідність доброзичливого ставлення до інших країн та народів, <i>цікавиться</i> відповідною інформацією; <i>наводить</i> приклади виробів, які допомагають людині в побуті, приклади винаходів людства</p>	<p>Толерантне ставлення до різноманітності культур, звичаїв народів, які проживають в Україні та за її межами. Досліди, спостереження в природі. Рукотворні тіла, матеріали та їх властивості. Винаходи людства та їх вплив на життєдіяльність людини.</p>
Людина і природа	
<p><i>розпізнає</i> тіла неживої і живої природи, рукотворні об'єкти; <i>розуміє</i> значення сонячного світла і тепла на Землі; <i>має</i> уявлення про повітря, воду, ґрунт, їх властивості, про різноманітність живих організмів, <i>розповідає</i> про добові та сезонні зміни в природі, <i>усвідомлює</i> причини їх повторюваності; <i>групує</i> об'єкти природи за однією ознакою; <i>встановлює</i> найпростіші взаємозв'язки в живій і неживій природі, між живими організмами і</p>	<p>Що належить до природи. Жива і нежива природа. Сонце і його вплив на живу і неживу природу. Спостереження за рослинами, тваринами, явищами природи та діяльністю людей у різні пори року. Дослідження властивостей тіл природи. Рукотворні тіла, матеріали та їх властивості. Винаходи людства та їх вплив на життєдіяльність людини. Охорона і збереження природи.</p>

<p>навколишнім середовищем, між природними умовами та господарською діяльністю людей; <i>розуміє</i> цінність природи для життя людей, залежність якості життя людей від стану навколишнього середовища; <i>обирає</i> у найближчому оточенні те, що цікаво дослідити; <i>досліджує</i> об'єкти природи, використовуючи доступне обладнання (лупу, термометр, компас, лінійку тощо); <i>використовує</i> різні джерела для пошуку інформації про довкілля; <i>розпізнає</i> рукотворні тіла у найближчому оточенні; <i>називає</i> матеріали (деревина, гума, папір, метал тощо), з яких виготовляють рукотворні тіла; <i>дотримується правил</i> поведінки в природі, та <i>пояснює</i> їх іншим; <i>бере посильну участь</i> в природоохоронній діяльності</p>	
--	--

2 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Людина	
<p><i>розповідає</i> про себе та інших, висловлює свої вподобання; <i>описує</i> себе, свій характер, захоплення, що відрізняють від інших; <i>розпізнає</i> та описує небезпеку вдома або в школі; <i>ухвалює</i> рішення щодо простих побутових ситуацій з користю для здоров'я і безпеки; <i>пояснює</i>, від чого залежить безпека на вулиці, вдома, у школі; <i>визначає</i> здорові та шкідливі звички, правила догляду за органами тіла; <i>досліджує</i> зміни, що відбуваються; <i>досліджує</i> позитивні і негативні</p>	<p>Пізнання себе, своїх можливостей, здорова і безпечна поведінка. Частини тіла людини та їх функції. Турбота про здоров'я. Організація досліджень.</p>

<p>впливи на вибір здорової та безпечної поведінки; <i>досліджує</i> зміни, що відбуваються з людиною</p>	
Людина серед людей	
<p><i>пояснює</i>, що може робити в сім'ї, серед однолітків, в школі; <i>дотримується</i> правил поведінки, що засвідчують повагу до інших; <i>доречно вживає</i> слова чемності; <i>надає допомогу</i>, коли просять та звертаються по неї; <i>висловлює</i> оцінні судження щодо вчинку, події, явищ; <i>добирає</i> докази до своїх висновків; <i>не порушує права</i> інших дітей, виявляє і засуджує вчинки, які ображають або принижують інших; <i>співпрацює</i> в групах для досягнення спільних цілей</p>	<p>Стандарти поведінки в суспільстві. Моральні норми. Навички співжиття і співпраці.</p>
Людина в суспільстві	
<p><i>розпізнає</i> державні символи України, шанобливо ставиться до них; <i>розпитує і збирає</i> інформацію про свій край і державу, історичні події, відомих осіб; <i>розпитує</i> старших про минуле, бере активну участь у спільних заходах державного значення; <i>дотримується</i> встановлених правил поведінки під час державних свят, класних, шкільних і громадських заходів</p>	<p>Громадянські права та обов'язки як члена суспільства. Пізнання свого краю, історії, і символів держави. Внесок українців у світові досягнення. Славетні українці. Спостереження в докільлі. Організація досліджень.</p>
Людина і світ	
<p><i>має</i> уявлення про різноманітність людей у світі, називає деякі країни; <i>усвідомлює</i> необхідність толерантного ставлення до інших країн і народів, цікавиться відповідною інформацією; <i>виявляє</i> інтерес до інформації про інші країни і народи; на конкретних прикладах <i>доводить</i></p>	<p>Толерантне ставлення до різноманітності культур, звичаїв. Внесок українців у світові досягнення. Історичні події. Видатні історичні постаті. Розв'язання ситуацій морального вибору.</p>

<p>важливість взаємозв'язків і взаємодії між країнами; <i>виявляє</i> доброзичливе ставлення до людей інших національностей, до їхніх культур і звичаїв</p>	
<p>Людина і природа</p>	
<p><i>має уявлення</i> про форму Землі, вплив Сонця на сезонні явища в природі, причини змін пір року; <i>називає</i> пори року та відповідні їм місяці, явища в живій та неживій природі у різні пори року, умови вирощування рослин; <i>наводить приклади</i> зв'язку людини і природи; <i>розпізнає</i> зміни в живій та неживій природі; органи рослин; тварин різних груп; <i>розрізняє</i> форми земної поверхні; <i>класифікує</i> за певними ознаками рослини і тварин своєї місцевості, тіла неживої природи; <i>визначає мету</i> дослідження, <i>обирає</i> послідовність дій і обладнання для його виконання; <i>виконує дослідницькі завдання</i>: досліджує властивості повітря, води, ґрунту, гірські породи, рослини своєї місцевості; вимірює температуру повітря, води; спостерігає за тваринами, добовими і сезонними змінами у природі; визначає суттєві ознаки об'єктів неживої та живої природи на основі проведених досліджень; <i>фіксує результати</i> досліджень доступними способами і <i>робить висновки</i>; <i>дізнається</i> про природу, використовуючи різні джерела інформації; <i>застосовує</i> знання про природу в навчальних і життєвих ситуаціях; <i>наводить приклади</i> виробів, які допомагають людині у побуті;</p>	<p>Повітря. Вода. Водойми рідного краю. Форми земної поверхні. Гірські породи. Ґрунт, його властивості і значення. Будова і різноманітність рослин. Умови вирощування рослин. Тварини дикі та свійські. Спостереження за тваринами. Земля та її форма. Обертання Землі. Рік. Місяць. Доба. Вплив Сонця на сезонні явища в природі Пори року та їх ознаки. Особливості життя рослин та тварин у різні пори року. Спостереження за добовими і сезонним змінами у природі. Охорона природи. Зв'язок людини і природи. Червона книга України. Рукотворні тіла та матеріали, їх властивості. Використання рукотворних матеріалів у побуті. Винаходи людства та їх вплив на життєдіяльність людини.</p>

<p><i>розповідає</i> про використання матеріалів на основі їх властивостей; <i>знаходить</i> інформацію про найважливіші винаходи людства, використовуючи різноманітні джерела; <i>робить висновок</i>: природа потребує охорони; <i>бере посильну участь</i> в природоохоронній діяльності.</p>	
---	--

ТЕХНОЛОГІЧНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ ДИЗАЙН І ТЕХНОЛОГІЇ

Пояснювальна записка

Зміст технологічної освітньої галузі реалізовується через навчальний предмет «Дизайн і технології».

Метою навчання дизайну і технологій є розвиток особистості дитини засобами предметно-перетворювальної діяльності, формування ключових та предметної проектно-технологічної компетентностей, необхідних для розв'язання життєвих проблем у взаємодії з іншими, культурного й національного самовираження.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- формування допитливості, цілісного уявлення про матеріальне і нематеріальне виробництво;
- виховання естетично-ціннісного ставлення до традицій українського народу в праці, декоративно-прикладному мистецтві;
- набуття досвіду поетапного створення корисних і естетичних виробів у партнерській взаємодії: від задуму до його втілення в матеріалах;
- вироблення навичок застосовувати традиційні та сучасні технології, раціонально використовувати матеріали;
- формування культури праці, прагнення удосконалювати процес і результати проектно-технологічної діяльності, свій життєвий простір.

Реалізація мети і завдань навчального предмета здійснюється за такими **змістовими лініями**: «Інформаційно-комунікаційне середовище», «Середовище проектування», «Середовище техніки і технологій», «Середовище соціалізації».

Змістова лінія «**Інформаційно-комунікаційне середовище**» охоплює вивчення питань гармонійного поєднання функціональності та естетичності у виробках; пошук та опрацювання тематичної інформації у взаємодії з іншими; дослідження природних, штучних і синтетичних матеріалів; розрізнення та читання графічних зображень; конструювання виробів з готових деталей.

Змістова лінія «**Середовище проектування**» спрямована на реалізацію творчого потенціалу учнів, створення умов для продукування ідей, вибору

особисто привабливих об'єктів праці; дизайнерське проектування – моделювання і конструювання; виконання елементарних графічних зображень; добір матеріалів за їх властивостями; читання інструкційних карток із зображеннями для поетапного виготовлення виробу.

Змістова лінія «Середовище техніки і технологій» передбачає формування навичок організації робочого місця, безпечної праці з ручними інструментами та пристосуваннями; поетапне виготовлення виробів з використанням традиційних та сучасних технологій; раціональне використання матеріалів.

Змістова лінія «Середовище соціалізації» спрямована на формування здатності оцінювати та презентувати результати проектно-технологічної діяльності, обговорювати їх з іншими; ефективно використовувати створені вироби; долучатися до благочинної діяльності; виконувати трудові дії в побуті для самообслуговування та якісного облаштування життєвого простору.

Розподіл навчальних годин за темами, добір об'єктів праці вчитель визначає самостійно, враховуючи умови навчання та педагогічну доцільність.

1 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст освіти
Інформаційно-комунікаційне середовище	
<p><i>спостерігає</i> за природними об'єктами; <i>збирає</i> і <i>заготовляє</i> природні матеріали;</p> <p><i>дотримується</i> правил внутрішнього розпорядку, безпеки праці та санітарних норм під час занять; <i>організовує</i> робоче місце; <i>виготовляє</i> поетапно вироби з природних матеріалів за зображеннями або творчим задумом з допомогою дорослих;</p> <p><i>розрізняє</i> вироби декоративно-прикладного мистецтва; <i>описує</i> приклади виробів з різних джерел інформації (підручник, фотографії, каталоги, посібники, Інтернет-ресурси, музеї, фільми, мультфільми та ін.); <i>називає</i> та <i>обговорює</i> матеріали, корисність та естетичну цінність різних виробів у групі;</p> <p><i>розпізнає</i> матеріали для моделювання,</p>	<p>Природне середовище України. Природні матеріали рідного краю.</p> <p>Правила внутрішнього розпорядку, безпеки праці та санітарних норм під час занять. Організація робочого місця. Матеріали, інструменти та пристосування. Вироби з природних матеріалів.</p> <p>Приклади виробів декоративно-прикладного мистецтва (витинанка, гончарство, ткацтво, різьблення, писанкарство, аплікація, вишивка та ін.).</p> <p>Види матеріалів (папір,</p>

<p>конструювання та виготовлення виробів візуально та на дотик; <i>пояснює</i> доцільність використання матеріалів вторинної переробки для збереження природних ресурсів (водоймищ, лісу, тварин, корисних копалин тощо);</p> <p><i>розрізняє</i> основні креслярські інструменти, лінії, види графічних зображень; <i>читає</i> елементарні графічні зображення; <i>складає</i> пласкі та об'ємні геометричні форми, вироби з деталей конструкторів або інших готових елементів (архітектурні споруди, транспортні засоби, роботи та ін.) з допомогою дорослих, самостійно, в парі або в групі</p>	<p>картон, пластилін, полімерна глина, солоне тісто, нитки, дріт, пластик та ін.).</p> <p>Елементи графічної грамоти. Види конструкторів, навчальних наборів (LEGO, мозаїка, конструктор із дерева, металу, магнітний, банчемс та ін.)</p>
Середовище проектування	
<p><i>продукує</i> ідеї для вибору особисто привабливого об'єкта праці; <i>вибирає</i> об'єкт праці із запропонованих з допомогою вчителя; <i>пояснює</i> функціональну та естетичну цінність обраного для проектування і виготовлення виробу;</p> <p><i>розглядає</i> моделі, подібні обраному виробу (моделі-аналоги); <i>здійснює</i> розмічання ліній на папері і картоні; <i>описує</i> усно модель спроектованого виробу; <i>пояснює</i> способи та види оздоблення власного виробу (стрічками, тасьмою, мереживом, лелітками, гудзиками, намистинами тощо); <i>добирає</i> матеріали для моделювання, конструювання та виготовлення виробу, зокрема і вторинні (природні, штучні і синтетичні);</p> <p><i>розрізняє</i> традиційні і сучасні технології виготовлення виробів (аплікація, ліплення, писанкарство, квілінг тощо); <i>читає</i> графічні зображення для поетапного виготовлення виробу з допомогою дорослих</p>	<p>Виявлення проблеми. Обґрунтований вибір об'єкта праці для його проектування і виготовлення.</p> <p>Дизайнерське проектування – моделювання та конструювання, зокрема з використанням макетних матеріалів (картон, пінопласт та ін.).</p> <p>Графічні зображення для поетапного виготовлення виробу пласкої та об'ємної форми</p>
Середовище техніки і технологій	

<p><i>працює</i> з ручними інструментами та пристосуваннями, дотримуючись безпечних прийомів праці та норм санітарії;</p> <p><i>виготовляє</i> поетапно корисний й естетичний виріб за визначеною послідовністю самостійно або з допомогою дорослих;</p> <p><i>розмічає</i> деталі на матеріалі за допомогою шаблонів або трафаретів та <i>вирізує</i> їх;</p> <p><i>розміщує</i> деталі виробу на площині;</p> <p><i>застосовує</i> нероз'ємні з'єднання (склеювання, причіплювання /пластилін, глина/ та ін.);</p> <p><i>оздоблює</i> деталі виробу із використанням традиційних та сучасних технологій;</p> <p><i>раціонально</i> використовує матеріали (папір, картон, пластилін, полімерна глина, солоне тісто, нитки, дріт, пластик та ін.), зокрема і вторинні з допомогою дорослих</p>	<p>Ручні інструменти та пристосування, органайзери.</p> <p>Виготовлення виробу за інструкційними картками з графічними зображеннями.</p> <p>Технологічні операції з матеріалами (згинання, складання, скручування, рвання, зібгання, різання, склеювання, зв'язування, ліплення тощо).</p> <p>Раціональне розмічання та обробка матеріалів</p>
Середовище соціалізації	
<p><i>пояснює</i> корисність та естетичність створеного виробу;</p> <p><i>презентує</i> результати власної або колективної проектно-технологічної діяльності, обговорює їх з іншими;</p> <p><i>долучається</i> спільно з батьками до благодійної діяльності в групах зі створеними виробами, зокрема для українських воїнів;</p> <p><i>умотивовує</i> необхідність робити подарунки, допомагати іншим;</p> <p><i>розрізняє</i> професії дорослих у сім'ї та родині в сфері матеріального і нематеріального виробництва;</p> <p><i>виконує</i> трудові дії в побуті: доглядає за одягом та взуттям (зав'язування шалика, пояса, шнурків), домашніми тваринами, рослинами, ремонтує незначні пошкодження книг, іграшок, готує та сервірує нескладні страви (чай, канапка) за наочним прикладом та допомогою дорослих або спільно із старшими учнями</p>	<p>Соціальна цінність виконаного індивідуального або колективного проекту. Презентабельність та реклама.</p> <p>Діяльність в групах та середовищі.</p> <p>Благочинна діяльність для задоволення потреб оточуючих.</p> <p>Світ професій.</p> <p>Побутове самообслуговування</p>

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст освіти
Інформаційно-комунікаційне середовище	
<p><i>досліджує</i> природні матеріали за формою, кольорами, властивостями (візуально, на дотик); <i>порівнює</i> природні і рукотворні форми;</p> <p><i>дотримується</i> правил внутрішнього розпорядку, безпеки праці та санітарних норм під час занять; <i>організовує</i> робоче місце; <i>створює</i> поетапно композицію та вироби з природних матеріалів за зображеннями, зразком або власним задумом; <i>порівнює</i> традиційні і сучасні вироби декоративно-прикладного мистецтва за матеріалами, техніками виконання, функціональними та естетичними властивостями; <i>розрізняє</i> основні види народних декоративних візерунків, орнаментів; <i>виявляє</i> емоційно-ціннісне ставлення до виробів декоративно-прикладного мистецтва;</p> <p><i>розрізняє</i> види матеріалів та називає сфери їх використання; <i>досліджує</i> властивості матеріалів візуально та на дотик; <i>аргументує</i> доцільність використання вторинних матеріалів для збереження навколишнього середовища;</p> <p><i>моделює</i> виріб з деталей конструктора за графічними зображеннями або власним задумом (самостійно, в парі або в групі)</p>	<p>Природне і штучне середовище. Матеріали. Спостереження, імітація, фантазування.</p> <p>Правила внутрішнього розпорядку, безпеки праці та санітарних норм під час занять. Організація робочого місця. Інструменти та пристосування. Моделі-аналоги.</p> <p>Характеристики традиційних і сучасних виробів декоративно-прикладного мистецтва, знайомство з народними умільцями свого краю (реально або віртуально).</p> <p>Властивості матеріалів (природні матеріали, папір, картон, пластилін, полімерна глина, солоне тісто, тканина, нитки, шнури, дріт, пластик, пінопласт та ін.).</p> <p>Конструктори, навчальні набори з графічними зображеннями, інструкційними картками</p>
Середовище проектування	
<p><i>продукує</i> ідеї для вибору об'єкта праці та обговорює їх з іншими; <i>оцінює</i> проектні ідеї – власні та інших; <i>пояснює</i> вибір особисто привабливого об'єкта праці, відповідаючи на запитання дорослих; <i>обдумує</i> план реалізації задуму в матеріалі;</p> <p><i>прогнозує</i>, яким має бути виріб, його</p>	<p>Виявлення проблеми. Вибір об'єкта праці для його проектування і виготовлення.</p> <p>Дизайн-проектування –</p>

<p>функціональну і естетичну цінність; <i>порівнює</i> моделі, подібні обраному виробу (моделі-аналоги); <i>моделює</i> виріб з елементами фантазування; <i>описує</i> модель свого виробу; <i>пояснює</i> способи та види оздоблення власного виробу (стрічками, тасьмою, мереживом, лелітками, гудзиками, намистинами тощо); <i>добирає</i> матеріали для виготовлення виробу, застосовує вторинні матеріали;</p> <p><i>використовує</i> традиційні та сучасні технології виготовлення виробів (комбінована аплікація, оригамі, кірігамі, квілінг, витинанка тощо); <i>пояснює</i> визначену послідовність виготовлення спроектованого виробу за зображеннями</p>	<p>моделювання та конструювання, зокрема з використанням макетних матеріалів (картон, пінопласт та ін.). Графічні зображення для послідовного виготовлення виробу плоскої та об'ємної форми.</p> <p>Поетапне проектування технології виготовлення виробу</p>
Середовище техніки і технологій	
<p><i>працює</i> з ручними інструментами та пристосуваннями, дотримуючись безпечних прийомів праці та норм санітарії;</p> <p><i>виготовляє</i> поетапно виріб за визначеною послідовністю; <i>здійснює</i> розмічання ліній на папері і картоні <i>розмічає</i> деталі на матеріалі за допомогою шаблонів або трафаретів; <i>з'єднує</i> деталі та <i>оздоблює</i> їх з використанням традиційних та сучасних технологій; <i>дотримується</i> послідовності виготовлення виробу з допомогою вчителя;</p> <p><i>раціонально</i> використовує матеріали, зокрема і вторинні</p>	<p>Ручні інструменти та пристосування.</p> <p>Виготовлення виробу за графічними зображеннями. Технологічні операції з матеріалами (згинання, складання, скручування, рвання, зібгання, різання, склеювання, зв'язування, ліплення тощо).</p> <p>Раціональне використання матеріалів</p>
Середовище соціалізації	
<p><i>обтрунтовує</i> соціальну, функціональну та естетичну цінність створеного виробу; <i>оцінює</i> та <i>презентує</i> результати власної проектно-технологічної діяльності; <i>обговорює</i> результати з іншими;</p> <p><i>долучається</i> до благочинної діяльності в групах з власноруч створеними виробами; <i>умотивовує</i> необхідність робити подарунки, допомагати іншим, бережливо ставитися до природного середовища;</p>	<p>Цінність виконаного проекту для соціальної сфери. Презентабельність та реклама.</p> <p>Благочинна та природоохоронна діяльність в групах та середовищі.</p>

<p><i>висловлює</i> емоційно-ціннісне ставлення до професій дорослих у сім'ї та родині своїх друзів, однокласників;</p> <p><i>виконує</i> трудові дії в побуті: дрібний ремонт, доглядає за одягом та взуттям (упорядкування, чищення, пришивання гудзика та ін.), засобами гігієни, іграшками, домашніми тваринами, рослинами, готує та сервірує нескладні страви за наочним прикладом з допомогою дорослих або спільно із старшими учнями, дотримується культури поведінки за столом, гостинно пригощає батьків, друзів тощо</p>	<p>Світ професій соціальної сфери.</p> <p>Побутове самообслуговування</p>
--	---

ІНФОРМАТИЧНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ ІНФОРМАТИКА

Пояснювальна записка

Метою навчання інформатиці є різнобічний розвиток особистості дитини та її світоглядних орієнтацій, формування інформатичної й інших ключових компетентностей, необхідних їй для життя та продовження навчання.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- формування в учнів уявлення про роль інформаційно-комунікаційних технологій у житті людини;
- формування вмінь описувати об'єкти реальної та віртуальної дійсності різноманітними засобами подання інформації;
- формування початкових навичок інформаційної діяльності, зокрема вмінь опрацьовувати текстову та графічну інформацію;
- формування у дітей початкового досвіду використання комп'ютерної техніки для розв'язування навчальних, творчих і практичних задач;
- розвиток логічного, алгоритмічного, творчого та об'єктно-орієнтованого мислення учнів.

За результатами формування предметної компетентність випускники початкової школи повинні використовувати початкові знання вміння та навички для:

- доступу до інформації (знання де шукати і як отримувати інформацію);
- опрацювання інформації;
- перетворення інформації із однієї форми в іншу;
- створення інформаційних моделей;
- оцінки інформації за її властивостями.

Програма побудована лінійно-концентрично (з горизонтальним поглибленням):

Рівні навчання	2 клас	3 клас	4 клас
Засоби та	Графічний	Текстовий	Середовище

Змістові лінії	об'єкти навчання	редактор	редактор	програмування
Інформація. Дії з інформацією		☀	☀	☀, зокрема пошук інформації у мережі Інтернет
Комп'ютерні пристрої для здійснення дій із інформацією		☀	☀	☀
Комп'ютерні програми. Меню та інструменти		☀	☀	☀
Об'єкт. Властивості об'єкта		☀	☀	☀
Створення інформаційних моделей. Змінення готових. Використання.		☀	☀	☀
Алгоритми		☀	☀	☀

2 клас

Програмне забезпечення, яке використовується: графічний редактор (офлайн та онлайн версії), зокрема графічний редактор середовища Scratch

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Інформація. Дії з інформацією	
<p><i>пояснює</i> значення інформації для життя людини, наводить приклади із власного досвіду;</p> <p><i>наводить приклади</i> значення інформації для себе особисто;</p> <p><i>називає</i> органи чуття, якими людина отримує інформацію із навколишнього середовища;</p> <p><i>наводить приклади</i> інформації у різних видах: текстовій, графічній, звуковій тощо;</p> <p><i>розрізняє</i> правдиву і неправдиву інформацію, припущення і фантазію;</p> <p><i>використовує</i> мережі для отримання інформації та спілкування під контролем дорослих;</p> <p><i>оцінює</i> результати своїх навчальних досягнень</p>	<p>Навколишній світ та інформація. Види інформації за способом подання.</p>
Комп'ютерні пристрої для здійснення дій із інформацією	

<p><i>розуміє, що комп'ютер та інші комп'ютерні пристрої це інструменти для виконання дій з інформацією; наводить приклади технічних засобів, що допомагають передавати інформацію, поширювати інформацію; використовує цифрові пристрої у близькому для себе середовищі; пояснює, чому і як потрібно захищати себе і цифрові пристрої; звертається за допомогою у випадку наявності проблем та збоїв у роботі комп'ютера; оцінює результати своїх навчальних досягнень</i></p>	<p>Комп'ютерна техніка, як засіб здійснення дій з інформацією.</p>
Об'єкт. Властивості об'єкта	
<p>Учень/учениця: <i>називає об'єкти навколишнього світу, властивості конкретних об'єктів та значення властивостей; описує об'єкт називаючи його властивості та їх значення; порівнює об'єкти за значеннями властивостей; спостерігає за об'єктами, визначає спільні та відмінні ознаки/властивості; наводить приклади об'єктів, що відповідають заданим властивостям оцінює результати своїх навчальних досягнень</i></p>	<p>Створення простих геометричних моделей об'єктів за описом їх властивостей. Зміна значень властивостей об'єкта (колір контуру, колір фону, форма об'єкта)</p>
Комп'ютерні програми. Меню та інструменти	
<p><i>запускає знайомі програми; завершує роботу з програмою; називає інструменти малювання у графічному редакторі; обирає інструмент малювання для досягнення конкретного результату; створює не складні малюнки за зразком; створює зображення об'єктів що складаються з геометричних фігур та змінює значення властивостей; вміє змінити колір контуру або тла об'єкта обравши зразком колір іншого об'єкта за допомогою відповідних інструментів графічного редактора;</i></p>	<p>Меню комп'ютерної програми. Огляд різних прикладів меню. Інструменти комп'ютерних програм. Графічний редактор. Інструменти графічного редактора та їх налаштування. Створення та редагування не складних малюнків. Добір кольорової гами малюнка Збереження малюнків</p>

<p><i>виконує</i> завдання із розфарбування або перефарбування малюнків; <i>пропонує</i> власні кольорові рішення малюнка; <i>пояснює</i> добір кольорів; <i>оцінює</i> результати своїх навчальних досягнень</p>	
Створення інформаційних моделей. Змінення готових. Використання	
<p><i>об'єднує</i> об'єкти за їх властивостями або значеннями властивостей; <i>створює</i> візуальну відповідь простих та складених геометричних задач; <i>виділяє</i> та <i>переносить</i> фрагменти малюнка; <i>створює</i> графічні відповіді до навчальних завдань; <i>знаходить</i> приклади повторення і послідовності дій у повсякденній діяльності, близькому для себе середовищі; <i>визначає</i> закономірність об'єктів; <i>відтворює</i> послідовність об'єктів із заданою закономірністю; <i>оцінює</i> результати своїх навчальних досягнень</p>	<p>Перенесення фрагментів малюнка. Виділення і впорядкування даних за певною ознакою. Прості та складені сюжетні геометричні задачі. Копіювання фрагментів малюнку.</p>
Лінійні алгоритми	
<p>Учень/учениця: <i>визначає</i> послідовність кроків для виконавців; <i>знаходить помилки</i> у алгоритмах; <i>визначає</i> результат виконання лінійного алгоритму побудови простого геометричного зображення; <i>створює</i> малюнок за лінійним алгоритмом; <i>пропонує</i> власні алгоритми створення не складних геометричних зображень; <i>оцінює</i> результати своїх навчальних досягнень</p>	<p>Створення малюнків за готовими алгоритмами Складання власних графічних алгоритмів</p>
<p>Додаткові теми: онлайн графічні редактори, редагування малюнків за допомогою програмного забезпечення смартфонів.</p>	

Пояснювальна записка

Метою навчання мистецтва у школі є всебічний художньо-естетичний розвиток особистості дитини, освоєння нею культурних цінностей у процесі пізнання мистецтва; плекання пошани до вітчизняної та зарубіжної мистецької спадщини; формування ключових, мистецьких предметних та міжпредметних компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті.

Реалізація поставленої мети здійснюється за **змістовими лініями**: «художньо-творча діяльність», «сприймання та інтерпретація мистецтва», «комунікація через мистецтво», які окреслюють одну з моделей досягнення загальних цілей освітньої галузі та розкривають основну місію загальної мистецької освіти.

Змістова лінія **«Художньо-творча діяльність»** націлює на розвиток креативності та мистецьких здібностей учнів через практичне освоєння основ художньої мови різних видів мистецтва та способів художньо-творчого самовираження. Ця змістова лінія реалізується через формування в учнів умінь застосовувати різні виразні засоби творення художніх образів, імпровізування та естетичного перетворення довілля.

Змістова лінія **«Сприймання та інтерпретація мистецтва»** спрямована на пізнання цінностей, що відображають твори мистецтва. Її реалізація передбачає розвиток емоційної сфери учнів, збагачення естетичного досвіду, формування в них умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати мистецтво, виявляючи до нього емоційно-ціннісне ставлення.

Реалізація змістової лінії **«Комунікація через мистецтво»** націлена на соціалізацію учнів через мистецтво, усвідомлення ними свого «Я» (своїх мистецьких досягнень і можливостей). Змістова лінія передбачає формування в учнів умінь презентувати себе і свої досягнення, критично їх оцінювати, взаємодіяти з іншими через мистецтво у середовищі, зокрема у різних культурно-мистецьких заходах, обговореннях тощо, а також формування уявлень про можливість і способи регулювати свій емоційний стан завдяки мистецтву.

Опанування учнями мистецтва у початковій школі ґрунтується на засадах компетентнісного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного, ігрового та інтегративного підходів.

Мистецтво сприяє формуванню *ключових компетентностей*, зокрема, у процесі:

- усного висловлювання своїх вражень від мистецтва; за допомогою коментування дорослого й оцінювання власної художньо-творчої діяльності (*вільне володіння державною мовою/ здатність спілкуватися рідною*).
- здійснення елементарних розрахунків (наприклад, для встановлення пропорцій, визначення метру, запису ритму тощо) (*математична компетентність*).
- спостереження, дослідження і відтворення довілля та явищ природи засобами мистецтва (*компетентності у галузі природничих наук, техніки і*

технологій, екологічна компетентність);

- самостійного (чи за допомогою дорослого) використання інформаційних технологій для отримання мистецької інформації, художнього творення (*інформаційно-комунікаційна компетентність);*

- формування уміння визначати власні художні інтереси, досягнення і потреби; прагнення доцільно використовувати свій час для пізнання, сприймання, творення мистецтва (*навчання впродовж життя);*

- співпраці з іншими, зокрема участі у мистецьких заходах, прикрашенні середовища для друзів, сусідів; прояву відповідальності за особистий і колективний результат; використання мистецтва для отримання задоволення (впливу на власний емоційний стан) (*громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей);*

- опанування народних традицій, мистецтва рідного краю; толерантного ставлення до мистецтва різних народів (*культурна компетентність)*

- проявів творчої ініціативи та намагання її реалізовувати, зокрема через втілення у практичній художньо-творчій діяльності (індивідуальній і колективній); презентації результатів власних мистецьких досягнень (*підприємливість та фінансова грамотність);*

- виявлення бажання впроваджувати нові ідеї (*інноваційність).*

Мистецька освітня галузь може реалізуватися через інтегровані курси або предмети вивчення за окремими видами мистецтва: наприклад, музичне мистецтво, образотворче мистецтво тощо за умови реалізації упродовж циклу навчання всіх очікуваних результатів галузі.

1 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Художньо-творча діяльність	
<p><i>співає</i> вокальні вправи, дитячі пісні (зокрема музичний фольклор) у відповідному настрої, характері;</p> <p><i>дотримується</i> правил співу (постава, дихання)</p> <p><i>створює</i> елементарний ритмічний супровід до пісні;</p> <p><i>виконує</i> пісні «у ролях», відтворюючи образ мімікою, пластикою рухів;</p> <p><i>відтворює</i> прості ритмічні послідовності (створені з половинних, четвертих та восьмих тривалостей);</p> <p><i>добирає</i> тембр інструменту (трикутники, бубни, барабан, сопілка, ксилофон тощо) для передачі відповідного образу;</p> <p><i>грає</i> в ансамблі прості композиції (трикутники,</p>	<p>Спів. Імпровізації голосом, пластикою, на музичних інструментах. Відтворення рухами характеру, темпу, ритму музики.</p> <p>Інсценізація пісень, створення театралізованих образів.</p> <p>Гра на музичних інструментах (трикутники, бубни, барабан, сопілка, ксилофон тощо): створення елементарного ритмічного супроводу до пісні, ритмічних послідовностей тощо.</p> <p>Знайомство з нотним записом</p>

бубни, барабан, сопілка (за умови дотримання гігієни користування), ксилофон тощо);
імпровізує голосом (музичні, мовленнєві інтонації), на музичних інструментах;
орієнтується в поняттях музичної грамоти (нота, нотний стан, звук, тривалості (ціла, половинна, чверть, восьма), метр, розмір), має уявлення про запис нотного тексту);

відтворює прості форми предметів і об'єктів довкілля фарбами (акварель, гуаш), графічними та пластичними матеріалами;

розміщує пропорційно зображення, використовуючи всю площину аркуша;
компонує (з допомогою учителя) зображення у форматі (вертикальний, горизонтальний);
створює елементарний стрічковий візерунок, прості декоративні розписи;
використовує у роботі основні, похідні, теплі й холодні кольори;

змішує та розбавляє водою фарби для отримання різних відтінків кольорів;
користується фарбами (акварель, гуаш), олівцями (кольоровими, восковими), пластиліном, фломастерами, палітрою, пензлями, стеками, ножицями тощо;
спостерігає різноманітність і красу природних форм, рослин, птахів, тварин у навколишньому середовищі;

досліджує і виявляє цікаве, незвичайне у довкіллі;

наводить приклади геометричної подібності природних та штучних об'єктів;

працює (вирізує, конструює) з папером, з природним матеріалом;

дотримується правил техніки безпеки;

експериментує з кольорами, лініями, формами тощо

прикрашає (за допомогою дорослого) середовище, в якому живе і навчається;

виконує нескладні ролі, етюди-наслідування;

вправляється над інтонацією мовлення, чіткістю дикції, виразністю міміки і жести, перевтілюючись у різних персонажів;

розуміє правила поведінки в театрі;

рухається в ритмі і темпі музики, узгоджує

(нотний стан, скрипковий ключ, ноти в межах I октави, тривалості звуків – ціла, половинна, чверть, восьма). Використання музичної діяльності для задоволення та поліпшення емоційного стану.

Використання різних ліній, плям, форм, кольорів і їх відтінків для створення візуальних образів.

Організація робочого місця.

Створення зображень графічними матеріалами, фарбами. Елементарне компонування елементів композиції (площинної, об'ємної).

Вирізування, конструювання з паперу.

Робота з природними матеріалами.

Елементарна стилізація форм оздоблювальних елементів різних видів декоративно-прикладного мистецтва (народна іграшка, розпис, витинанка, писанка тощо).

Ліплення з пластичних матеріалів.

Дотримання охайності та правил техніки безпеки.

Дослідження довкілля, виявлення цікавих, незвичайних об'єктів для створення художніх образів.

Прикрашення місця, де навчається, живе.

Використання образотворчої діяльності для задоволення та поліпшення емоційного стану.

<p>свої рухи з музичним супроводом (співом); орієнтується у просторі; придумує образи і створює їх знайомими засобами мистецької виразності;</p> <p>імпровізує засобами пантоміми (міміка, жести); виконує твори мистецтва (співає, малює, танцює, декламує тощо), які подобаються; називає свої уподобання у мистецтві</p>	<p>Інсценізація (виконання нескладних ролей), етюди-наслідування. Відтворення елементарних танцювальних елементів. Імпровізації засобами пантоміми (міміка, жести).</p>
Сприймання та інтерпретація мистецтва	
<p>сприймає твір мистецтва та висловлює враження, добирає із запропонованих слів співзвучні особистим емоціям; визначає темп (повільно, помірно, швидко); регістр (високий, середній, низький), динаміку (гучно, тихо), тембр (звучання хору та оркестру), характеризує мелодію;</p> <p>визначає колорит (теплий, холодний) творів мистецтва та учнівських робіт; порівнює музичні та візуальні образи; помічає красу в довкіллі; орієнтується у видах театру (ляльковий, музичний) та кінематографу (кінофільм, мультфільм) називає твори мистецтва, що змінюють або передають його/її настрій</p>	<p>Сприймання творів різних видів мистецтва. Обговорення вражень, емоцій, які вони викликали. Добір із запропонованих слів-характеристик, що співзвучні особистим емоціям та враженням.</p> <p>Визначення засобів виразності твору мистецтва. Порівняння природних форм, образів довкілля з їх художнім (декоративним) трактуванням. Знайомство з деякими видами театру та кіномистецтва. Використання творів різних видів мистецтва для отримання задоволення</p>
Комунікація через мистецтво	
<p>презентує результати власної творчості (співає пісні, виконує танцювальні рухи, демонструє власні роботи з образотворчого мистецтва тощо);</p> <p>бере участь у колективному виконанні творчого задуму; у шкільних мистецьких заходах (концертах, виставках, інсценізаціях тощо), в обговореннях власних вражень від творів різних видів мистецтва, зокрема, змісту анімаційних фільмів, театральних вистав тощо;</p>	<p>Презентація та характеристика власних творчих досягнень.</p> <p>Колективне виконання творчого задуму (оформлення класної кімнати, створення колективних художніх композицій тощо). Проведення шкільних</p>

<p><i>дотримується</i> правил творчої співпраці <i>вербально описує</i> свій творчий задум; <i>визначає</i>, що вдалося, чи не вдалося у виконанні того, що було задумано</p>	<p>мистецьких заходів (концертів, виставок, інсценізацій тощо).</p> <p>Ознайомлення і упровадження правил творчої співпраці, взаємодії, комунікації.</p>
---	--

2 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Художньо-творча діяльність	
<p><i>співає</i> вокальні вправи, дитячі пісні (зокрема музичний фольклор) у відповідному настрої, характері, темпі, динаміці;</p> <p><i>дотримується</i> правил співу (постава, дихання, інтонація)</p> <p><i>виконує</i> пісні «у ролях», відтворюючи образ мімікою, пластикою, виразним інтонуванням;</p> <p>добирає реквізит;</p> <p><i>створює</i> варіанти ритмічного супроводу до пісні;</p> <p><i>відтворює</i> прості ритмічні послідовності (створені з половинних, четвертих та восьмих тривалостей), зокрема у різних темпах;</p> <p><i>обирає</i> тембр інструменту (трикутники, бубни, барабан, сопілка, ксилофон тощо) для передачі відповідного образу;</p> <p><i>грає</i> в ансамблі прості композиції (трикутники, бубни, барабан, сопілка (за умови дотримання гігієни користування), ксилофон тощо);</p> <p><i>придумує</i> образи і <i>створює</i> їх знайомими засобами музичної виразності;</p> <p><i>імпровізує</i> голосом (музичні, мовленнєві інтонації), на музичних інструментах;</p> <p><i>орієнтується</i> в поняттях музичної грамоти (нота, нотний стан, звук, тривалості (ціла, половинна, чверть, восьма), метр, розмір), має уявлення про запис нотного тексту);</p>	<p>Спів (співацька постава, дихання, інтонація, дикція).</p> <p>Гра на музичних інструментах: створення варіантів ритмічного супроводу до пісні, ритмічних послідовностей тощо.</p> <p>Імпровізації голосом, пластикою, на музичних інструментах</p> <p>Відтворення рухами характеру, темпу, ритму музики.</p> <p>Інсценізація пісень, створення театралізованих образів.</p>

проявляє інтерес до творів мистецтва та мистецької діяльності;

виконує прості живописні, графічні, декоративні, пластичні композиції;

складає та розташовує на площині (в просторі) окремі елементи зображень (форм) в просту композицію (графічну, живописну, декоративну, об'ємну, просторову);

відповідно задуму, обирає формат (вертикальний, горизонтальний) композиції; *використовує* всю площину аркуша; *використовує* основні, похідні, ахроматичні, теплі й холодні кольори; *утворює* відтінки кольорів;

експериментує з кольорами, лініями, формами тощо;

користується художніми та природними матеріалами, палітрою, пензлями, стеками, ножицями тощо;

працює (вирізує, конструює) з папером, з природними матеріалами;

дотримується правил техніки безпеки;

бере участь у прикрашенні середовища, в якому живе і навчається;

виконує нескладні ролі, етюди-наслідування;

вправляється над інтонацією мовлення, чіткістю дикції, виразністю міміки і жести, перевтілюючись у різних персонажів;

рухається в ритмі і темпі музики, *узгоджує* свої рухи з музичним супроводом (співом);

орієнтується у просторі;

дотримується правил поведінки в театрі;

імпровізує засобами пантоміми (міміка, жести);

вирізняє види мистецької діяльності, звернення до яких поліпшує його/ її настрій

Знайомство з нотною грамотою (нотний стан, скрипковий ключ, ноти в межах I октави, тривалості звуків – ціла, половинна, чверть, восьма).

Малювання графічними матеріалами, фарбами.

Розміщення зображень на аркуші, у просторі, компонування елементів композиції (площинна, об'ємна).

Дослідження доквілля, виявлення цікавих, незвичайних об'єктів для створення художніх образів. Використання різних ліній, плям, форм, кольорів та їх відтінків для створення візуальних образів.

Вирізування, конструювання з паперу.

Робота з природними матеріалами.

Елементарна стилізація форм оздоблювальних елементів. різних видів декоративно-прикладного мистецтва (народна іграшка, розпис, витинанка, писанка тощо).

Ліплення з пластичних матеріалів різними прийомами і способами.

Прикрашення місця, де навчається, живе.

Організація робочого місця.

Дотримання охайності та

	<p>правил техніки безпеки. Інсценізація (виконання нескладних ролей), етюд-наслідування. Відтворення елементарних танцювальних елементів. Імпровізації засобами пантоміми (міміка, жести). Використання видів мистецької діяльності для задоволення та поліпшення емоційного стану.</p>
Сприймання та інтерпретація мистецтва	
<p><i>сприймає</i> твір мистецтва та <i>висловлює</i> враження, добираючи із запропонованих слова, які співзвучні особистим емоціям; <i>визначає</i> темп (повільно, помірно, швидко); регістр (високий, середній, низький), динаміку (гучно, тихо), тембр (звучання хору та оркестру, окремих музичних інструментів (сопілка, бубон, барабан, скрипка, бандура, фортепіано тощо)), характеризує мелодію;</p> <p><i>визначає</i> колорит (теплий, холодний) творів мистецтва та учнівських робіт;</p> <p><i>порівнює</i> музичні та візуальні образи, твори мистецтва та явища довкілля;</p> <p><i>розрізняє</i> види театру (ляльковий, музичний, драматичний) та кінематографу (кінофільм, мультфільм); <i>використовує</i> театральну термінологію (сцена, актор, костюм, декорація);</p> <p><i>виявляє</i> твори мистецтва, що змінюють або передають його/її настрій</p>	<p>Сприймання творів різних видів мистецтва. Обговорення вражень, емоцій, які вони викликали. Добір із запропонованих слів-характеристик, що співзвучні особистим емоціям та враженням.</p> <p>Визначення засобів виразності твору.</p> <p>Порівняння природних форм, образів довкілля з їх художнім (декоративним) трактуванням.</p> <p>Знайомство з деякими видами театру (ляльковий, музичний, драматичний), кіномистецтва (кінофільм, мультфільм (графічна, пластична, лялькова анімація)).</p> <p>Використання творів різних видів мистецтва для отримання задоволення та поліпшення емоційного стану.</p>
Комунікація через мистецтво	
<i>виявляє</i> (з допомогою вчителя) та бере участь в	Виховні ситуації: обговорення

<p>обговореннях інформації, отриманої з творів мистецтва;</p> <p><i>презентує</i> результати власної творчості (співає пісні, виконує танцювальні рухи, демонструє власні роботи з образотворчого мистецтва тощо);</p> <p><i>вербально описує</i> свій творчий задум; <i>визначає</i>, що вдалося, чи не вдалося у виконанні того, що було задумано;</p> <p><i>готовий / -а</i> до того, що може не вийти з першого разу так, як задумав / -ла;</p> <p><i>виявляє</i> досягнення у художньо-творчій діяльності однолітків;</p> <p><i>бере участь</i> у колективному виконанні творчого задуму; у шкільних мистецьких заходах (концертах, виставках, інсценізаціях тощо), в обговореннях власних вражень від творів різних видів мистецтва;</p> <p><i>обговорює</i> з однолітками свої враження від творів різних видів мистецтва відомих митців, від дитячої творчості;</p> <p><i>дотримується</i> правил взаємодії і творчої співпраці.</p>	<p>(з допомогою вчителя) інформації – сюжетів, характерів персонажів тощо, отриманої з творів мистецтва.</p> <p>Презентація та характеристика власних творчих досягнень.</p> <p>Колективне виконання творчого задуму (оформлення класної кімнати, створення колективних художніх композицій, флеш-моби тощо);</p> <p>Проведення шкільних мистецьких заходів (концертів, виставок, інсценізацій тощо)</p> <p>Ознайомлення і упровадження правил творчої співпраці, взаємодії, комунікації.</p>
--	---

Додаток складений відповідно до
Освітньої програми I ступеня початкової
школи Комунального закладу
«Харківська санаторна школа №11»
Харківської обласної ради, схваленою
педрадою закладу від __.08.2019 № __,
наказ від __.08.2019 № __.

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

для 1-А, 1-Б класів

з українською мовою навчання з вивченням російської мови

Назва освітньої галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах
		1 класи
Інваріантний складник		
Мовно-літературна	Інтегрований курс «Навчання грамоти»	7
Іншомовна	Іноземна мова (англійська)	2
Математична	Математика	4
Я досліджую світ (природнича, громадянська й історична, соціальна, здоров'язберезувальна)	Я досліджую світ	3
Технологічна	Дизайн і технології	1
Мистецька	Музичне мистецтво	1
	Образотворче мистецтво	1
Фізкультурна	Фізична культура	3
Разом (без фізкультури)		19
Разом		22
Варіантний складник		
Додаткові години	Російська мова	1
Разом		23
Гранично допустиме навчальне навантаження на учня		20
Всього (без урахування поділу класів на групи)		23

Додаток складений відповідно до
Освітньої програми I ступеня початкової
школи Комунального закладу
«Харківська санаторна школа №11»
Харківської обласної ради, схваленою
педрадою закладу від __.08.2019 № __,
наказ від __.08.2019 № __.

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН
для 2-А, 2-Б класів
з українською мовою навчання

Назва освітньої галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах
		2 класи
Інваріантний складник		
Мовно-літературна	Українська мова	3,5
	Читання	3,5
Іншомовна	Іноземна мова (англійська)	3
Математична	Математика	4
Я досліджую світ (природнича, громадянська й історична, соціальна, здоров'язберезувальна)	Я досліджую світ	3
Технологічна	Дизайн і технології	1
Інформатична	Інформатика	1
Мистецька	Музичне мистецтво	1
	Образотворче мистецтво	1
Фізкультурна	Фізична культура	3
Разом (без фізкультури)		21
Разом		24
Варіантний складник		
Додаткові години	Російська мова	1
Разом		25
Гранично допустиме навчальне навантаження на учня		22
Всього (без урахування поділу класів на групи)		25

Додаток складений відповідно до
Освітньої програми I ступеня початкової
школи Комунального закладу
«Харківська санаторна школа №11»
Харківської обласної ради, схваленою
педрадою закладу від __.08.2019 № __,
наказ від __.08.2019 № __.

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН
для 3-А, 3-Б, 4-А, 4-Б класів
з українською мовою навчання з вивченням російської мови

Назва освітньої галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах	
		3 класи	4 клас
Інваріантна складова			
Мови і літератури (мовний і літературний компоненти)	Українська мова	3,5	3,5
	Літературне читання	3,5	3,5
	Іноземна мова (англійська)	2	2
	Російська мова	2	2
Математика	Математика	4	4
Суспільствознавство	Я у світі	1	1
Природознавство	Природознавство	2	2
Мистецтво	Музичне мистецтво	0,5+0,5	0,5+0,5
	Образотворче мистецтво	0,5+0,5	0,5+0,5
Технології	Трудове навчання	1	1
	Інформатика	1	1
Здоров'я і фізична культура	Основи здоров'я	1	1
	Фізична культура	3	3
Разом (без фізкультури)		22	22
Разом		25	25
Варіативний складник			
Додаткові години на вивчення предметів		1	1
Гранично допустиме навчальне навантаження на учня		23	23
Всього (без урахування поділу класів на групи)		26	26

**Перелік навчальних програм I ступеня
у Комунальному закладі
«Харківська загальноосвітня санаторна школа-інтернат I-II ступенів №11»
Харківської обласної ради**

1, 2 класи

Предмет	Програма
Навчання грамоти Іноземна мова (англійська) Математика Я досліджую світ Трудове навчання Музичне мистецтво, Образотворче мистецтво Фізична культура	Типова освітня програма початкової освіти (автор Савченко О.Я) Наказ МОН України від 21.03.2018 № 268 “Про затвердження типових освітніх та навчальних програм для 1-2-х класів закладів загальної середньої освіти” “Програми з фізичної культури для спеціальної медичної групи 1–4 класів загальноосвітніх навчальних закладів”, рекомендовані Міністерством освіти і науки України (лист №1/11-5812 від 05.10.2005)

3, 4 класи

Предмет	Програма
Українська мова Іноземна мова (англійська) Математика Природознавство Я у світі Музичне мистецтво, Образотворче мистецтво Трудове навчання Інформатика Основи здоров'я Фізична культура	Навчальні програми для учнів 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів. Наказ МОН України від 29.05.2015 № 584 “Програми з фізичної культури для спеціальної медичної групи 1–4 класів загальноосвітніх навчальних закладів”, рекомендовані Міністерством освіти і науки України (лист №1/11-5812 від 05.10.2005)